

MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA

Výroční zpráva 2003

Výroční zpráva 2003
Moravská zemská knihovna v Brně

Redakce: Jaromír Kubíček
Technická a grafická úprava: Michaela Shejbalová

ISBN 80-7051-156-7

OBSAH

ÚVOD	5
OCHRANNÉ REFORMÁTOVÁNÍ KNIHOVNÍCH FONDŮ	7
Rukopisy a staré tisky	8
Noviny a časopisy	17
SBÍRKA KNIH JOSEFA FLORIANA	21
VĚDA A VÝZKUM	23
ČINNOST PODLE ÚTVARŮ	31
1. Útvar ředitele	31
2. Ekonomický odbor	32
3. Odbor služeb	38
4. Odbor automatizace a informací	44
5. Oddělení periodik	46
6. Oddělení firemních a obchodních informací	49
7. Oddělení rukopisů a starých tisků	51
8. Oddělení doplňování fondů	53
9A. Oddělení jmenného popisu	55
9B. Oddělení věcného popisu	56
10. Oddělení revize fondů a databází	57
11. Oddělení knihovnictví	60
12. Oddělení hudební	63
13. Oddělení zahraničních knihoven	64
14. Technické ústředí knihoven	66
PŘÍLOHY	69
Plnění výkonových ukazatelů 2003	69
Kalendárium významných událostí	75
Publikační činnost v roce 2003	81
Přehled a číslování útvarů MZK	82
Kontaktní údaje	83

ÚVOD

Rok 2003 v činnosti Moravské zemské knihovny byl úspěšným, když v číselných ukazatelích spojených s poskytováním knihovnických a informačních služeb můžeme ukázat na vzrůstající trend, svědčící o stále vyšším zájmu studujících i odborné veřejnosti. Množství absenčních a prezenčních výpůjček v půjčovně, všeobecných studovnách a specializovaných odděleních je tím podstatným, co rok od roku je stále vyšší, a to díky optimálním prostorám, skladbě knihovních fondů a zejména způsobem služeb. Ukazuje se, že základní koncepce funkcí v nové budově vyhovuje.

V doplňování a zpracování knihovních fondů patří MZK k největším knihovnám jak co do rozsahu, tak i do způsobu popisu. Základ přírůstku tvoří povinný výtisk ze zákona, který má konzervační charakter a jehož získání se daří dosáhnout v optimální výši přesto, že zdaleka ze strany vydavatelů není plněn automaticky. I když na nákup knihovního fondu bylo vynaloženo téměř 8 mil. Kč, spotřebovaly tyto náklady převážně zahraniční časopisy, kdežto na monografie nezbývá dostatek prostředků. Mimořádné nákupy představují sbírky tělovýchovné literatury od P. Ježka a doplněk knihovny J. Floriana (knihy s dedikací autorů). Ve zpracování byly provedeny změny směřující k využívání sdílené katalogizace.

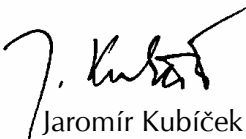
Bez automatizace knihovnických procesů by nebyla činnost knihovny na takové úrovni, na jaké díky zabezpečení moderními programy a technikou je. Její využívání ze strany zaměstnanců a také čtenářů je optimální, k tomu napomáhají i průběžně organizovaná školení. Zapojení knihovny do úkolů spojených s vědou a výzkumem a s programy MK ČR a MŠMT ČR umožňuje nejen obsahově rozšiřovat knihovní systém zpřístupňováním knihovních fondů touto cestou, ale také modernizovat strojové vybavení.

Na požadované úrovni jsou plněny úkoly spočívající ve funkci krajské knihovny knihovního systému Jihomoravského kraje. Spolupráce s pověřenými knihovnami, pořádání vzdělávacích aktivit, organizování porad a podíl na modernizaci knihoven – to je vklad, který se v kvalitě činnosti veřejných knihoven projevuje. Patří k tomu i účinné působení Technického ústředí knihoven.

Druhý rok činnosti má za sebou Anglická knihovna, která se stala magnetem z hlediska působení speciálních pracovišť umístěných na Solniční ulici.

V roce 2003 se podařilo zlomit několikaletý negativní výsledek finančního hospodaření, když naopak kladný výsledek umožnil uhradit i dříve nastřádané ztráty.

Do roku 2004 přecházíme s nižším stavem pracovníků, když za kolegy odcházející do důchodu nebyli přijati zaměstnanci noví. Uvědomíme-li si, že na straně služeb požadavky jen narůstají a jsou úspěšně zvládnuty, a to i při nižším personálním obsazení, je poděkování ze strany vedoucích pracovníků i ředitele jen na místě.

Jaromír Kubíček

OCHRANNÉ REFORMÁTOVÁNÍ KNIHOVNÍCH FONDŮ

Od devadesátých let 20. století se i pro české knihovní fondy vytvořily programy pro reformátování vzácných nebo ohrožených druhů, které sledují jejich záchranu nebo využití. V Moravské zemské knihovně se tyto postupy ubírají dvěma směry – mikrofilmováním vybraných titulů fondu novin a skenováním středověkých rukopisů.

Český čtenář odmítavě přijímal vše, co mu bylo nabízeno na mikrofiších, a zdá se, že zvítězil. S mikrofilmem to nebylo tak zlé. Mikrofilmování novin je jedinou cestou, jak ochránit noviny před fyzickým ničením při půjčování nebo kopírování. Rozpadem kyselého papíru novin se pak zabývají jiné způsoby, hromadné metody konzervace. Kombinace mikrofilmování novin s počítačem umožňuje pak rychlé vyhledávání podle dat a zpětně zvětšující čtecí přístroj okamžité zhotovení kopií. Na tyto způsoby si již čtenáři navykli a u mikrofilmovaných novin na zapůjčení originálu netrvají. Mikrofilmování provádí MZK svými pracovníky na vlastních přístrojích.

Digitalizace rukopisů a starých tisků je prováděna externě v rámci projektu Ministerstva kultury ČR, do kterého vedle Národní knihovny jsou zapojeny knihovny spravující nejrozsáhlejší sbírky těchto kulturních památek. Jejich společným záměrem je elektronicky zpřístupnit pro badatele sdružených pracovišť všechny vzácné rukopisy a staré tisky, které byly nebo postupně ještě budou převedeny do elektronické podoby.

Rukopisy a staré tisky

Moravská zemská knihovna je svými téměř 4 milióny knihovních jednotek druhou největší knihovnou České republiky a přestože většinu z 250 000 svazků historických fondů v 90. letech 20. století v restitučních vrátila původním majitelům – obnoveným církevním řádům, její vlastní fond představuje bohaté kulturní historické dědictví. Čítá na 800 rukopisů, 371 svazků prvotisků, 40 000 starých tisků, více než 10 000 převážně barokních map a grafik.

Knihovědný výzkum zaměřený na historické fondy má v Moravské zemské knihovně dlouhou tradici. Zpracování fondů a jejich zpřístupnění veřejnosti bylo vždy jedním z prioritních úkolů instituce. V minulých desetiletích byl výzkum zaměřen především na publikování tematických bibliografických soupisů vydávaných v tištěné podobě. Práce Vladislava Dokoupila a Jaroslava Vobra zachraňovaly od 50. let prestiž československé knihovnědy i v zahraničí. Málokterá knihovna v republice se může pochlubit podrobnými soupisy rukopisů, prvotisků, postinkunábulí, tisků 16. století, komeňán, knížek lidového čtení a to nejen z vlastních fondů, ale i z fondů moravských klášterních knihoven, které měla Moravská zemská knihovna ve své fyzické i odborné péči.

Přestože již bylo učiněno mnohé, většina výsledků práce minulých desetiletí zůstává poplatná stavu poznání 20. století a dnes již neodpovídá požadavkům, kladeným na zpřístupnění knihovních fondů moderní informační institucí. Snaha zpřístupnit nejcennější sbírky knihovny elektronickou cestou, a tím rozšířit povědomí o těchto fondech, vedla k rozhodnutí začít s postupnou rekatalogizací starých tisků. Prioritním cílem oddělení se stává jejich bibliografické zpracování podle nejnovějších standardů (pravidel AACR2 / UNIMARC / ISBD) a primární formou publikování je zveřejnění výsledků katalogizačních prací na internetu formou databáze, která umožňuje vyhledávat relevantní zdroje podle řady různých kritérií.

Vlastní katalogizace v knihovnickém systému ALEPH 300 byla zahájena na podzim 1997. Již na začátku jsme zvolili metodu *de visu*, která je časově i odborně náročnější než retrokonverze – přepis stávajících katalogizačních lístků do elektronické podoby. V roce 2001 přešla knihovna

na generačně novou vyšší verzi systému ALEPH 500, který umožnil rozšířit počet znaků jednotlivých polí (zejména názvových) a upravit katalogizační listy pro podrobnější popis starých tisků – podchycení jejich specifických zvláštností (výzdoby, vazeb, provenienčních zápisů, defektů, vytvoření samostatného tiskařského rejstříku). Bohužel ani přesto tento podrobný bibliografický záznam, uměle strukturovaný do jednotlivých polí UNIMARCU, neumožňuje postihnout autenticky přesnou grafiku a individuální markanty každé popisované jednotky. K dosažení co nejúplnějšího, nejobjektivnějšího a nezpochybnitelného bibliografického záznamu postupně ke každému zpracovanému dokumentu pořizujeme obrazovou přílohu – snímek titulního listu, popř. snímky dalších charakteristických prvků – frontispisy, přílohy, důležité provenience, zajímavé knižní vazby. Snímky zajišťuje od roku 2002 digitálním fotoaparátem Minolta Dimage 7 s rozlišením 5.2 Megapixelu pracovník oddělení rukopisů a starých tisků.

Staré tisky jsou součástí hlavní databáze Moravské zemské knihovny, můžete je hledat také ve vyčleněné logické bázi staré tisky. Doposud tak bylo zveřejněno již více než 11 000 bibliografických záznamů starých tisků a na 700 obrazových příloh, např. celá sbírka zednářské literatury.

Rekatalogizace historických sbírek je velmi rozsáhlý a náročný odborný úkol, který nelze v stávajícím personálním obsazení oddělení rukopisů a starých tisků v blízké době vyřešit. Abychom ale umožnili zmapovat a přiblížit uživatelům bohatství těchto sbírek, přikročili jsme již v roce 2000 k naskenování lístkových katalogů a jejich vystavení na internet. Kmenový fond starých tisků je zpracován v generálním katalogu jmenném MZK Z1 (do roku 1950), který je společný pro celý knihovní fond. Bibliografické záznamy byly vytvářeny postupně v průběhu celého vývoje knihovny, a proto mnohé nejstarší nesplňují ani požadavky minimálního popisu starých tisků. V roce 2002 byly přestěhovány z mimobrněnského depozitáře v Žerůtkách tzv. uzavřené historické sbírky. Jedná se o zámecké, klášterní i světské knihovny, které Moravská zemská knihovna získala v druhé polovině 20. století jako německé konfiskáty či dary a které ponechala jako intaktní celky. K jejich evidenci slouží pouze interní jmenné lístkové kartotéky, které vznikaly v průběhu několika desetiletí prací zaměstnanců oddělení. Obsah těchto fondů je odborné veřejnosti znám pouze výběrově, prostřednictvím publikovaných

tématických bibliografií. Digitalizaci a následné vystavení na webu těchto katalogů také připravujeme.

Druhou velkou aktivitou, kterou se oddělení rukopisů a starých tisků zabývá, je oblast digitalizace. V roce 1998 se Moravská zemská knihovna poprvé zapojila v rámci jednoletého projektu do programu Memoriae Mundi Series Bohemica, cílem kterého je vytváření digitálních kopií nejcnějších středověkých rukopisů České republiky, jako součásti širšího mezinárodního programu UNESCO Paměť světa, vyhlášeného na ochranu písemného kulturního dědictví. Ve spolupráci s firmou Albertina icome, která v koprodukcii s Národní knihovnou postupně vypracovala komplexní systém digitálně elektronického zpracování rukopisného materiálu, bylo zdigitalizováno prvních pět středověkých rukopisů. Protože projekt představuje současný špičkový trend v ochraně historických knižních fondů, byl rozšířen na projekt pětiletý a předložen do programu Věda a výzkum v roce 2000. Výběrovou komisí byl schválen, pro léta 2000–2004 zahrnuje celkem 28 rukopisů (z rukopisných fondů Moravské zemské knihovny i moravských klášterních knihoven), jejichž textová a umělecká hodnota je právem řadí k nejvzácnějším středověkým literárním památkám v České republice. Iluminovaný český rukopis z poloviny 15. stol. Snář Vavřince z Březové a obrazový nizozemský deskotisk Biblia pauperum byly digitalizovány v rámci grantového projektu AV ČR Clavis monumentorum Regni Bohemiae. V roce 2002 byla zahájena digitalizace bohemikální části unikátní Mollovy grafické sbírky map, bylo nasnímáno 527 mapových listů. Bibliografický popis připojuje oddělení rukopisů a starých tisků.

Výsledné CD-ROMy nejsou pouhou obrazovou kopií originálu, nýbrž komplexním digitálním elektronickým dokumentem, který knihovně umožňuje řešit její základní problém, jak jedinečný a unikátní středověký rukopis, citlivý na manipulaci a změnu prostředí, zpřístupnit a zároveň uchovat a chránit (tedy nepůjčovat) a přitom originál plně nahradit touto „virtuální knihou“. CD-ROMy v Excellent Quality a User Quality usnadňují a zkvalitňují uživatelský přístup k informacím, které nejsou vázány lokálně na jeden monitor počítače ve studovně, ale prostřednictvím internetu prezentují rukopisy i za hranicemi. V uplynulých šesti letech bylo ve vysoké kvalitě a v plném rozsahu digitalizováno 39 unikátních rukopisů a jeden deskotisk, celkem přibližně 16 600 snímků.

Digitalizací svých sbírek Moravská zemská knihovna v Brně sleduje několik významných cílů:

- ≈ ochranu originálů před fyzickým opotřebením,
- ≈ umožnění studia rukopisů a map pro výzkumnou a badatelskou práci ve vysoké kvalitě,
- ≈ prezentaci vzácných dokumentů elektronickou cestou široké veřejnosti, a to prostřednictvím veřejně přístupných informačních systémů včetně mezinárodních (centrální národní databáze Manuscriptorium).

Od roku 2002 je v provozu jednoduchý systém digitální knihovny MZK, seznamující uživatele s výsledky digitalizačních projektů na internetu. Digitální knihovna, jako rozšíření stávajícího knihovního katalogu ALEPH, v současné době zpřístupňuje jak všechny digitalizované rukopisy, tak i elektronické kopie významných částí rekatologizovaných starých tisků.

Přehled titulů digitalizovaných dokumentů

Rukopisy z fondu Moravské zemské knihovny v Brně

- Rkp 9 Extrakt Hystoryi o Walkach Nydrlandskych a Francauskych. Z Kasspara Ens Latinského Sskrybenta wyňaty od Adama Trajana Beneschowskeho Léta 1624. Textově unikátní rukopis netištěného překladu historicko-politického díla od Adama Trajana Benešovského (cca 1575 – po 1642), evangelického faráře ve Vimperku, později exulanta na Slovensku.
- Rkp 57 Český žaltář a breviář. Papírový rukopis – žaltář s biblickými kantikami a církevními hymny breviáře z konce 15. stol. v původní gotické vazbě z kapitulní knihovny v Mikulově.
- Rkp 59 Sborník evangelických písní. Český papírový rukopis opsaný v roce 1799. Evangelický písňový sborník z Horních Vilémovic na Moravě, obsahující široké spektrum písní od roku 1517 (píseň o Bočkovi), přes písně o Husovi, protikatolické z doby

stavovského povstání, exulantské písně, Komenského písně až do současnosti vzniku sborníku – oslava císaře Josefa II. za udělení tolerance (od Tomáše Jurena) a odezvy lidového hnutí náboženského z konce 18. stol. (Píseň o ariánech, o králi Marokánovi).

- Rkp 61 Jan Amos Komenský: Zpráva a naučení o kazatelství. Papírový rukopis z roku 1807. Opis spisu J. A. Komenského, druhý existující rukopis tohoto díla, jenž bylo tiskem poprvé vydáno až v roce 1823.
- Rkp 84 Der Neusohler Cato. Papírový rukopis z let 1452–1455. Německý sborník, obsahující všechna nejdůležitější díla poučně zábavné literatury 15. stol. – Mandevillův cestopis, Lucidář, Sedm moudrých mistrů, Gesta Romanorum, Katonova disticha. Napsaný v Banské Štiavnici na Slovensku.
- Rkp 114 Jan Blahoslav: Gramatika Česká. Papírový rukopis z 2. poloviny 17. stol. Textový unikát, jediný známý opis.
- Rkp 156 Český lékařský sborník z let 1502–1503. Papírový rukopis, obsahuje Knihy lékařské – sestavené ze systematicky uspořádaných receptů a Herbář. Autor cituje zejména Hippokrata, Galena, Avicennu, Mistra Albíka a Atwina.

Biblia pauperum.

Tzv. „bible chudých“. Nizozemský deskotisk z poloviny 15. stol. Ilustrované výjevy ze Starého a Nového zákona s textovými výňatky a hesly v latinském jazyku.

Mapy Bohemikální část unikátní mapové sbírky B. P. Molla. Byly vybrány tématické celky Bohemia I a II, Moravia a Silesia, což představuje 527 listů map, vedut, pohledů na města či jiné geografické lokality.

Rukopisy z mikulovské dietrichsteinské knihovny

- Mk 1 Bible „mikulovská“. Pergamenový rukopis z 1. poloviny 15. stol. II. redakce staročeské bible. Na začátku biblických knih jsou malované a zlacené iniciály s rozvilinami (řemeslná práce).
- Mk 2 Starý zákon „mikulovský větší“. Pergamenový rukopis z poloviny 15. stol. Zvláštní samostatná úprava II. redakce staročeské bible s vynikající malířskou výzdobou – malované a zlacené iniciály s rozvilinami a figurální výzdobou, některé rozpracovány v různých stádiích.
- Mk 6 Jan z Březnice: Compotus presbyterorum. Latinský bohemikální pergamenový rukopis komputistického obsahu z roku 1395.
- Mk 10 Starý zákon „mikulovský menší“. Papírový rukopis z 2. poloviny 15. století. III. redakce staročeského překladu bible. Na začátcích jednotlivých biblických knih jsou malované a zlacené iniciály s rozvilinami (řemeslná práce), na f. 1r iniciála s figurální výzdobou.
- Mk 14 Vavřinec z Březové: Snář. Český pergamenový rukopis z poloviny 15. století s malovanými a zlacenými iniciálami s rozvilinami.
- Mk 59 Jan Hus: Výklad velký víry, desatera a páteře. Papírový rukopis z 2. poloviny 15. století, s četnými českými přípisky.
- Mk 102 Husitský teologický sborník. Latinsky psaný rukopis z roku 1419. Obsahuje díla Jakoubka ze Stříbra, Jana Husa, Mikuláše Dráždánského a Jana Příbrama.

Rukopisy z knihovny augustiniánů na Starém Brně

- A 5 Nikolaus de Gorran: Postilla super Epistolas Pauli. Latinský pergamenový rukopis z knihovny olomouckého biskupa Jana z Středy z let 1346–1380.

- A 26 Český právní sborník (Ondřej z Dubé: Práva zemská česká, Kniha rožmberská, Maiestats Carolina, Práva soběslavská atd.) Papírový rukopis z 15. stol. obsahuje prakticky všechny starší právní texty.
- A 44 Bernardus Guidonis: Speculum sanctorum s legendami o sv. Václavu, Vojtěchu (Canaparius, Bruno z Querfurtu) a pěti bratřích z Kosmovy kroniky. Latinský pergamenový rukopis patrně ze skriptoria starobrněnského kláštera z 2. poloviny 14. stol.
- A 53 Jacobus de Voragine: Legenda aurea s legendou o sv. Prokopu a českým životem sv. Alžběty. Pergamenový rukopis z 2. poloviny 14. stol s několika iniciálami s ornamentální perokresbou.
- A 56 Pontifikál Viléma z Kolína. Latinský pergamenový rukopis z roku 1433 s chorální notací a 17 iniciálami (4 s figurální výzdobou) moravské provenience.

Rukopisy z knihovny brněnských minoritů

- Mn 18 Jan Milíč z Kroměříže: Postilla super Quadragesimam. Papírový rukopis z roku 1386. Nejstarší datovaný rukopis díla tohoto Husova předchůdce.
- Mn 26 Český Nový zákon „tetovský“. Pergamenový rukopis z 15. století, s četnými přípisky a provenienčními záznamy.
- Mn 36 Ctibor z Cimburka a Tovačova: Kniha tovačovská. Český papírový rukopis z 2. poloviny 16. století. Základní právní pramen moravský.

Rukopisy z knihovny rajhradských benediktinů

- R 355 Žaltář královny Alžběty Rejčky. Latinský pergamenový rukopis z roku cca 1323 s notací. Po stránce malířské výzdoby patří kodex k nejbohatěji zdobeným a slohově nejzajímavějším rukopisům souboru iluminovaných liturgických knih královny Rejčky.

- R 376 Lekcionář s legendami a homiliemi svatých (též českých – sv. Václav). Latinský pergamenový rukopis z 2. poloviny 12. století. Vzhledem k obsahu vznikl rukopis pravděpodobně přímo v Rajhradě nebo v jiném našem benediktinském klášteře.
- R 384 Vitae patrum. Latinský pergamenový rukopis z 11. / 12. stol., patrně též z rajhradského skriptoria.
- R 385 Orationes. Latinský pergamenový rukopis z 2. poloviny 13. století. S velkými čtyřbarevnými iniciálami, které jsou tvořené průplety a rostlinným ornamentem.
- R 387 Benediktinský breviář, pars aestivalis. Latinský pergamenový rukopis z poloviny 12. stol. Nejstarší benediktinský breviář v České republice. Muzikologický unikát, který nebyl celý neumován. Neumy byly doplňovány postupně podle potřeby majitele, takže lze výborně studovat hudební paleografii.
- R 388 Ado, archiep. Vienensis: Martyrologium. Latinský pergamenový rukopis z poslední čtvrtiny 9. stol. s neumy. Nejstarší rukopis z rajhradské sbírky, obsahuje četné marginální přípisky a opravy latinsky i kyrilicí z poloviny 10 až 12. stol.
- R 394 Breviář probošta Vítka. Latinský pergamenový rukopis z roku 1342, s malířskou výzdobou z dílny mistra Theodorika. Obsahuje celostránkový obraz Madony Pokorné, sv. Krištofa s Ježíškem, sv. Vintíře a velké množství iniciál s figurální výzdobou.
- R 396 Misál. Latinský pergamenový rukopis z první poloviny 12. stol. mimořádné umělecké hodnoty. Malované a zlacené iniciály s ornamentální výzdobou, založenou na středogermánském úponku, akantoidu a palmetoidu. Čeští svatí – Prokop, Václav, Ludmila jsou zastoupeni v novější části misálu z 1. poloviny 14. stol.
- R 411 Mikuláš z Pelhřimova: Confessio Taboritarum. Chronicon Taboritarum, pars 1 et 2. Latinsky psaný papírový rukopis z let

1435 a 1442. Základní pramen pro dějiny husitství, zejména táborství. Rukopis pochází z knihovny M. Václava Korandy ml.

- R 418 Graduale benedictinum. Latinský pergamenový rukopis z poloviny 12. stol. s neumy a kresebnými iniciálami. Palimpsest. Muзикologický unikát monastického původu, jeden z nejstarších zpěvníků v republice.
- R 428 Žaltář. Pergamenový rukopis z druhé poloviny 12. století se zajímavou malířskou výzdobou. Iniciály na začátcích žalmů barevně nebo zlatě na zlatém nebo barevném čtvercovém podkladu, barvy bohužel velmi setřeny.
- R 432 Latinský výtah z husitské kroniky Vavřince z Březové. Papírový rukopis z 15. stol., zlomek z většího celku.
- R 433 Epistola „Eloquenti viro“. Latinský papírový rukopis z 1. poloviny 15. stol., který je fragmentem většího celku. 22 ff. Husitikum.
- R 434 Mikuláš z Pelhřimova: Chronicon Taboritarum, pars 3. Latinsky psaný papírový rukopis z poloviny 15. stol.
- R 600 Antifonář královny Alžběty Rejčky. Latinský pergamenový rukopis z roku 1317 s kvadratickou notací na čtyřlinkové osnově a s významnou malířskou výzdobou. Jeden z největších rajhradských rukopisů – 46 × 33 cm.
- R 605 Benátská dóžecí instrukce. Italský pergamenový rukopis z roku 1548 s bohatou renesanční malířskou výzdobou.
- R 637 Lekcionář. Latinský pergamenový rukopis z 2. poloviny 11. stol., patrně z rajhradského skriptoria.

Noviny a časopisy

V roce 1994 vznikla při projektu CASLIN skupina pro Ochranné mikrofilmování (později pro ochranné reformátování). Díky podpoře Mellonovy nadace a MK ČR se podařilo vybudovat ve čtyřech knihovnách vlastní mikrografické pracoviště. Do roku 1996 se podařilo rozšířit a vybavit pracoviště MZK Brno.

Od roku 2000 je vyhlášen každoročně MK ČR národní program VISK 7 – Kramerius), díky kterému se daří získávat potřebné finance na obnovování a dovybavování mikrografického pracoviště a na mikrosnímkování dalších ohrožených titulů novin a časopisů. Pro mikrofilmování se vybírají dokumenty nejvíce ohrožené chemickou degradací papíru a nadměrným využíváním. Především jsou to noviny a regionální časopisy.

Degradace dokumentů vtištěných do kyselého dřevitého papíru představuje jeden z největších problémů v oblasti ochrany knižních dokumentů, např. novinové sbírky nebude možné zachovat pro příští generace v jejich původní podobě. Ochranné mikrofilmování tak zůstává jako jediná a nezastupitelná metoda záchrany těchto dokumentů.

Dokumenty je nutné před mikrofilmováním připravit. Podrobnou prohlídkou dokumentu listováním se zjišťují chybějící části, které se doplní pomocí dalších exemplářů z fondu MZK, nebo dalších knihoven prostřednictvím MVS. V rámci přípravy se zjišťují chyby ve stránkování, číslování denních vydání, ročníků a další nepravidelnosti, podchycují se změny názvů a podnázvů, přílohy, odpolední a večerní vydání apod.

Během přípravy se vytvoří podrobná bibliografická předloha, která se spolu s identifikační a obsahovou předlohou snímkuje na počátek filmu. Chyby ve stránkování, vazbě a další nepravidelnosti jsou označeny dvojjazyčným návěštím, které se snímkuje v místě výskytu příslušného problému.

Kvalita mikrofilmu je stanovena příslušnými normami. V případě následné digitalizace mikrofilmu se zvyšují nároky na jeho kvalitu. Celý svitek mikrofilmu by měl mít vyrovnanou denzitu pozadí (D^{\max}), což je vzhledem k velkým rozdílům zabarvení papíru i na jediné stránce velmi

obtížné. D^{\max} by neměla přesahovat mezní hodnoty dané možnostmi skeneru.

Ochranné mikrofilmování představuje technologický postup, který je založen na zhotovování tří generací mikrofilmů s různými funkcemi:

- a) **archivní negativ** slouží pro trvalé dochování obsahu dokumentu, zhotovuje se snímkováním předlohy na mikrografické kameře,
- b) **matriční negativ** slouží pro zhotovování všech uživatelských kopií, vytváří se kopírováním archivního negativu,
- c) **uživatelská kopie** v pozitivním tónovém zobrazení nahrazuje originální dokument, vytváří se kopírováním matričního negativu.

Uživatelské mikrofilmy jsou zpřístupňovány formou prezenčního studia ve studovně vázaných novin, kde jsou uživatelům k dispozici vhodné typy čtecích přístrojů na pozitivní kopie. Zvětšeniny z mikrofilmů jsou zhotovovány na přístroji CANON. Doba zhotovení kopií je závislá na množství. Cena kopie je 10 Kč za 1 stranu. Kopie jsou zhotovovány v souladu s ustanovením autorského zákona.

Mikrofilmované dokumenty, zejména noviny, jsou vyřazeny z běžného půjčování. Mikrofilmované svazky jsou označeny tak, aby pracovníci skladiště neexpedovali originální dokumenty. Nejvíce poškozené svazky bychom chtěli postupně uložit do ochranných obalů.

Do dnešní doby byly nasnímkovány v programu Kramerius tyto tituly:

Noviny

- ~ Hlas lidu, 1932–1941, 1945–1948
- ~ Lidové noviny, 1893–1945
- ~ Moravská orlice, 1863–1943
- ~ Moravské noviny, 1848–1851, 1858–1872, 1880–1945
- ~ Našinec, 1869–1941
- ~ Tagesbote, 1868–1938

Časopisy

- ~ Akord, 1928–1948, 1990–1997
- ~ Hesperus, 1809–1822
- ~ Horizont, 1927–1932
- ~ Host, 1921–1929
- ~ Index, 1929–1939
- ~ Kratochvilník, 1819–1820
- ~ Moravsko-slezská revue, 1905–1923
- ~ Moravsko-slezský časopis pro lid, 1842–1846
- ~ Moravský národní list, 1852–1857
- ~ Pásmo, 1924–1926
- ~ Povídatel, 1815–1817
- ~ Telehor, 1936
- ~ Týdenník, 1846–1849
- ~ Veselé listy 1866–1867

Archivní a matriční negativy mikrofilmů jsou prozatím uchovávány ve skladišti novin. V budoucnu počítáme s uložením archivního negativu v depozitáři mimo hlavní budovu MZK, ve skladu se speciálními parametry mikroklimatu. Matriční negativ je používán při zhotovování tištěných kopií.

Byli bychom rádi, kdyby se nám podařilo přejít také k digitalizaci nasnímkovaných titulů.

SBÍRKA KNIH JOSEFA FLORIANA

Ve výroční zprávě MZK za rok 2002 byla zveřejněna zpráva o akvizici významné sbírky knih z pozůstalosti vydavatele z Nové Říše Josefa Floriana (1873–1941). Na závěr roku 2003 se podařilo rozšířit tuto sbírku o knihy s dedikacemi autorů Josefu Florianovi, které si v antikvariátu nejprve vybral jiný zájemce, dodatečně je však MZK získala. Z antikvárního seznamu si o hodnotě tohoto přírůstku můžeme učinit představu.

Nabídka

1. ZK211-4700 Vokolek, Národ na dlažbě, s dedikací autora J. Florianovi
2. ZK211-4700 Deml, Princezna, dedikace autora J. Florianovi
3. ZK211-4700 Bloy, L'Épopée Byzantine, 1. vyd., dedikace autora J. Flor.
4. ZKT5-4700 Bloy, Celle qui pleure, 1. vyd., dedikace autora J. Florianovi
5. ZK211-4700 Bloy, Kes Dernieres Colonnes, dedikace autora J. Florianovi
6. ZKT1-4700 Bloy, Exégese des Lieux Communs, 1. vyd., dedikace autora
7. ZK1511-4700 Bloy, Le Sang du Pauvre, 1. vyd., dedikace autora J. Florianovi
8. ZK1511-4700 Bloy, Quatre ans de Captivité, 1. vyd., dedikace autora
9. ZKT1-4700 Bloy, Le Vieux, 1. vyd., dedikace autora J. Florianovi
10. ZK81-4700 Toman, Měsíce, dedikace autora J. Florianovi
11. ZK211-4700 Devět balad, dedikace O. F. Bablera J. Florianovi
12. ZK211-4700 Kamarýt, Pjseň Newlastenská, ded. Vincence Svobody J. Flor.
13. ZK211-4700 Halas, Tvář, dedikace autora Jos. Florianovi
14. ZKT1-4700 Mondon-Vidailhet, Grammaire de la langue abyssine
15. ZK151-4700 Martineau, Un Vivant, dedikace autora Jos. Florianovi
16. ZK151-4700 Messianen, La Petite Lampe, dedikace G. Rouzeta M. Florianové
17. ZK211-4700 Mistral, La Reine Jeanne, 1. vyd., dedikace autora
18. ZK151-4700 Martineau, La Peau Retournée, dedikace autora Jos. Florianovi
19. ZK211-4700 Herboulet-Lacroix, Léon Bloy, dedikace autorů Jos. Florianovi
20. ZK311-4700 Bloy, Le Salut, 1. vyd., dedikace autora Jos. Florianovi
21. ZK511-4700 Holan, Kolury, 1. vyd., dedikace autora Jos. Florianovi
22. ZK211-4700 Halas, Kohout plaší smrt, dedikace autora Jos. Florianovi
23. ZK411-4700 Holan, Kameni, přicházíš..., 1. vyd., dedikace autora Jos. Flor.
24. ZK211-4700 Halas, Sepie, dedikace autora Jos. Florianovi
25. ZK111-4700 Deml, Štědrý den, dedikace autora Jos. Florianovi
26. ZK211-4700 D'Orléans, Modlitba o pokoj, dedikace Vl. Vokolka Jos. Flor.
27. ZK151-4700 Apoštolský list, rkp. J. Floriana
28. ZK211-4700 Fort, Svatí patroni Francie, s podpisy A. Bareše a Vl. Vokolka
29. ZK511-4700 Vokolek, Tolikrát obětovaná, dedikace autora Jos. Flor.

VĚDA A VÝZKUM

Programy Ministerstva kultury ČR – Odbor umění a knihoven

Veřejné informační sítě knihoven (VISK) v roce 2003

VISK 2

Mimoškolní vzdělávání knihovníků Jihomoravského kraje

řešitelka Mgr. Jana Nejezchlebová

MZK pokračovala v roce 2002 v organizování základních kurzů práce s informačními a komunikačními technologiemi (ICT). V nabídce bylo všech 7 modulů podle ECDL, všechny v rozsahu 20 vyučovacích hodin, s výjimkou úvodu do základu práce s PC. Nově byl zařazen kurz Tvorba webových stránek. Na závěr každého kurzu zpracovávali účastníci test a na vyžádání bylo absolventům kurzu vydáváno osvědčení.

Celkem bylo v roce 2003 realizováno 21 kurzů v rozsahu 405 vyučovacích hodin, kterých se zúčastnilo 264 posluchačů. Největší zájem byl o kurzy Textový editor, Tabulkový procesor a Služby informační sítě Internet.

VISK 3

Bezdrátové připojení k internetu pro mobilní uživatele MZK

řešitel ing. Petr Žabička

Cílem projektu bylo jednak zpřístupnit internet v prostorách MZK prostřednictvím bezdrátové sítě 802.11b uživatelům, kteří mají vlastní přenosné zařízení, a jednak na základě zkušebního provozu analyzovat přínosy takového řešení a zpřístupnit tyto zkušenosti ostatním.

Zvolené řešení je postaveno na technologii bezdrátové sítě podle specifikace WiFi, provozované v bezlicenčním pásmu 2,4 GHz a je tak limitováno jen omezením výkonu daným generální licencí Českého telekomunikačního úřadu.

Přístup k bezdrátové síti mají všichni registrovaní čtenáři MZK, pro přístup není nutná žádná dodatečná registrace ani poplatky. Uživatel však musí mít vlastní notebook s kartou WiFi.

VISK 9

Kooperativní tvorba a využívání souborů národních autorit 2003

řešitel Ing. Petr Žabička

Základním cílem projektu bylo vytvořit infrastrukturu pro kooperativní tvorbu, využívání a sdílení souboru národních autorit mezi NK ČR a MZK a zároveň obohacení záznamů NK o autority, které zatím součástí báze národních autorit nejsou.

Bylo vyzkoušeno online připojení vzdálené autoritní báze. Linka zpracování byla přepracována tak, že tvorba návrhů autoritních záznamů v bázi národních autorit je součástí práce jmenného katalogizátora. Bylo zahájeno využívání báze národních autorit při věcném zpracování monografií.

Věda a výzkum v roce 2003

VaV 2000–2004

Digitalizace nejvzácnějších rukopisů z fondů MZK

řešitel Mgr. Jitka Machová

Cílem pětiletého programu „Memoriae Mundi series Bohemica“ je postupné vytváření digitálních kopií nejvzácnějších středověkých bohemickálních rukopisů vybraných institucí České republiky. Soubor 28 titulů, vybraných k digitalizaci v MZK, lze přiřadit k vrcholům středověkého umění u nás. Přehled vybraných titulů pro rok 2003:

≈ Rkp 114

Jan Blahoslav: Gramatika Česká. Papírový rukopis ze 17. století. Textový unikát, jediný známý opis.

≈ R 376

Lekcionář s legendami a homiliemi svatých (též českých – sv. Václav). Latinský pergamenový rukopis z 2. poloviny 12. století.

Vzhledem k obsahu vznikl rukopis pravděpodobně přímo v Rajhradě nebo v jiném našem benediktinském klášteře.

~ R 384

Vitae patrum. Latinský pergamenový rukopis z 11. / 12. století, patrně též z rajhradského skriptoria.

~ R 385

Orationes. Latinský pergamenový rukopis z 2. poloviny 13. stol. s velkými čtyřbarevnými iniciálami, které jsou tvořené průplety a rostlinným ornamentem.

~ R 432

Latinský výtah z husitské kroniky Vavřince z Březové. Papírový rukopis z 15. století.

~ R 605

Benátská dóžecí instrukce. Pergamenový rukopis z roku 1548 s bohatou renesanční malířskou výzdobou.

~ Mk 59

Jan Hus: Výklad velký víry, desatera a páteře. Papírový rukopis z 2. poloviny 15. století, s četnými českými přípisky.

Rukopisy byly zdigitalizovány firmou Albertina icome Praha. AiP používá standardizovaná, mezinárodně uznávaná pravidla tvorby SGML dokumentů s využitím základních definic HTML. Výsledné CD-ROMy jsou ve dvou kvalitách (Excellent Quality a User Quality), umožňují jednoduché zpřístupnění a lze je prostřednictvím sítě internet prezentovat v mezinárodním měřítku.

VaV 2000–2004

Zpřístupnění fondů velkých českých knihoven: MZK v Brně

řešitelka Mgr. Marie Valešová

Předmětem probíhajícího projektu je retrokonverze knihovního fondu Pedagogické knihovny MZK, který se specializoval na obory pedagogika

a psychologie včetně příbuzných vědních disciplin. Tato knihovna sloužila od svého vzniku jako knihovna pro studenty pedagogických oborů a pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Její fond dosáhl více než 325 000 svazků. Prvním cílem projektu bylo naskenování jmenného služebního katalogu do roku 1994 včetně a jeho zveřejnění. Druhým cílem je doplnění české knižní produkce o záznamy, které nebyly zahrnuty do souborného katalogu, ale jsou obsaženy v katalozích MZK.

Ve čtvrtém roce projektu se pracovalo se záznamy titulů doplňovanými od založení knihovny do roku 1985. Po ověření 76 zásuvek jmenného katalogu OPK Z1 bylo retrokonverzí zpracováno 11 927 knihovnických jednotek, z toho 1 802 doplněných zkrácených záznamů (Retros).

Česká knihovna

řešitelka Dana Perstická

V 5. ročníku projektu bylo zapojeno 676 knihoven. Počet knihoven ovlivnilo mimo jiné zrušení některých pracovišť, která byla v minulých letech do projektu zapojena. MZK prostřednictvím Technického ústředí knihoven rozeslala nabídkový seznam s anotacemi, sestavený ze 129 titulů z nabídky 29 nakladatelství, která vybrala Literární rada MK ČR. Letošní finanční limit pro knihovny byl 2 100 Kč na základní objednávku a 500 Kč na tituly rezervní. Knihovny si objednaly celkem 9 060 svazků za 1 390 tis. Kč.

V porovnání s průběhem projektu v minulém roce se zlepšila spolupráce s nakladateli, také knihovny věnovaly větší pozornost vyplňování žádostí o dotaci a objednávek než v minulém roce.

Tituly nabízené v 5. ročníku projektu přispěly k obohacení knižních fondů veřejných i vysokoškolských knihoven, přínosem byla zejména encyklopedická a literárně vědná díla.

Grantová agentura ČR

GAČR 2001–2003

Noviny a časopisy České republiky 1650–2000

řešitel doc. PhDr. Jaromír Kubíček, CSc.

Řešení projektu probíhalo v několika směrech, a to ve zpracování databází periodik vycházejících v ČR, v průzkumu knihovních sbírek, v publikační činnosti a přednáškové činnosti.

MZK převzala garanci za vytváření souborného katalogu periodik, novin a časopisů, které vycházely na území ČR, a to od jejich počátků v 17. století až do roku 1990. Výsledkem práce je uložení asi 30 tisíc bibliografických záznamů a databáze je přístupná na internetu na webové adrese <http://www.mzk.cz/katalogy>. V souladu se záměrem byly vydány v době plnění grantového úkolu tři publikace, které mapují noviny a časopisy vydávané na Moravě a ve Slezsku do roku 1918, germanobohemika po roce 1945 přístupná převážně v zahraničí a noviny České republiky 1919–1945.

Kromě vytvoření databáze byla zpracována koncepce retrospektivní bibliografie.

Rok 2004 byl posledním rokem řešení projektu.

Programy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Informační zdroje pro výzkum a vývoj (LI 2000–2003)

LI00047

Firemní a obchodní informace

řešitelka PhDr. Martina Machátová

Cíl projektu spočívá v získání nových periodik a databází z oblasti ochrany průmyslového vlastnictví, standardizace a obchodu. Navazuje na dosavadní mnohaletou práci s normami, patenty a firemní literaturou v Moravské zemské knihovně. Rozšířením informačních zdrojů sleduje MZK dva základní cíle: podpořit aplikovaný výzkum a zvýšit povědomí o důležitosti ochrany průmyslového vlastnictví a standardizace především

v podnikové sféře. V nové budově MZK je vybudována studovna firemních a obchodních informací, kde uživatelé najdou na jednom místě soustředěny všechny odpovídající informační zdroje v tištěné i elektronické podobě a mohou konzultovat se specialistou. Tím se přispívá ke zkvalitnění služeb čtenářům.

Projekt byl ukončen a uzavřen oponentním řízením 17. 12. 2003.

LI00048

Databáze JADE

řešitelka RNDr. Blanka Sapáková

Tento projekt zajišťuje přístup do interdisciplinární bibliografické databáze JADE, která zahrnuje přes 50 tisíc titulů seriálů a databáze článků z 24 tis. německých a anglických časopisů s více než 40 mil. článků. Databáze je doplňována ze čtyř zdrojů: British Library, Periodical Contents Index, mezinárodní bibliografie časopisů a nakladatelství Elsevier a Springer. JADE byla do roku 2002 zpřístupněna prostřednictvím document delivery JASON v Univerzitní knihovně v německém Bielefeldu, poté bylo možno do ní vstupovat přes systém Subito. Výsledky projektu jsou hojně využívány MMVS, a to i dalšími knihovnami ČR.

Projekt byl ukončen a uzavřen oponentním řízením 17. 12. 2003.

LI00049

Informační centrum pro analytickou chemii

řešitelka Mgr. Hana Rabušicová

Projekt zajistil vytvoření informačního centra pro analytickou chemii. Soubor 19 zahraničních periodik umožňuje sledovat v dostatečné šíři vybraný obor. Projekt vznikl na základě požadavků z řad odborné veřejnosti, který je spojen jednak s průmyslem v regionu a zejména s výzkumnými pracovišti na fakultách brněnských vysokých škol a ústavech Akademie věd ČR.

Vznik informačních center odpovídá trendům ve vědě a technice obecně a otevřené Informační centrum pro analytickou chemii MZK respektuje významnou tradici analytické chemie v Brně.

Projekt byl ukončen a uzavřen oponentním řízením 17. 12. 2003.

Projekt internetizace knihoven

Usnesením vlády ze dne 31. 5. 2000 č. 527 byl schválen Akční plán realizace státní informační politiky pro období do konce roku 2002. Veřejných knihoven se dotýká první prioritní oblast státní informační politiky, jíž je dosažení informační gramotnosti všech občanů (rámcový program Informační gramotnost). Jeho částí jsou Veřejné informační služby knihoven, které jsou realizovány programem VISK (9 vzájemně provázaných podprogramů) MK ČR. Cílem je poskytnutí veřejně přístupných míst s kvalifikovanou obsluhou a vybavených informačními technologiemi, která garantují pro všechny skupiny občanů přístup k informačním zdrojům a jsou prostředím vhodným pro celoživotní vzdělávání. Legislativní podporu zajišťuje zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), který předpokládá vybavení všech veřejných knihoven připojením k internetu do konce roku 2006 a Usnesení vlády č. 992 ze dne 8. 10. 2003, které schvaluje realizaci Projektu internetizace knihoven. V Jihomoravském kraji do konce roku 2003 žilo 73 % obyvatel v místě, kde je nabízen veřejný internet (knihovny, internetové kavárny). Oddělení knihovnictví MZK zpracovává průběžně informace o připojení knihoven, pověřené knihovny pomáhají menším obcím a městům se zpracováním projektů, knihovníci se školí ve Výukovém centru MZK. V 2. pololetí 2003 se pro jihomoravské knihovny začal připravovat projekt, který by umožnil čerpat vícezdrojové finanční prostředky i z fondů Evropské unie.

ČINNOST PODLE ÚTVARŮ

1. Útvar ředitele

Řídící práce spočívaly v naplňování programu MZK Brno, vyplývajícího z jeho statutu, a to cestou organizování porad vedení a kolegia a přenášení informací i úkolů na jednotlivá pracoviště.

V řadě interních směrnic byly dokončeny ty, které z dřívějších čekaly na nové ústřední pokyny. Zejména šlo o přeřazení všech pracovníků podle vnitřního platového předpisu do 16. platových tříd včetně nové kategorizace prací. Sestavu nové řady směrnic, jak je publikovaná ve výroční zprávě za rok 2002, doplnily:

≈ **21/2002**

Používání fondu reprodukce majetku

≈ **22/2003**

Vnitřní platový předpis

Výstavba společného deponitáře pro Moravskou galerii a Moravskou zemskou knihovnu pokračovala zpracováním projektu pro územní řízení a do konce roku byl Ministerstvu kultury předložen projekt pro stavební povolení a podklady pro výběr dodavatele.

Personální vývoj

Během roku 2003 odešlo z MZK 20 zaměstnanců a 23 nových bylo přijato (včetně důchodců). Skutečný průměrný přepočtený stav zaměstnanců byl 165. Věkový průměr činil cca 46 let.

Zaměstnanci a inflace v porovnání s rokem 2001

	2001	2002	2003
počet zaměstnanců (přepočtený)	175	172	165
index počtu zaměstnanců	100,0	97,7	94,3
index mezd	100,0	115,4	124,2
index míry inflace	100,0	106,6	106,7

2. Ekonomický odbor

Ve schváleném rozpočtu na rok 2003 obdržela Moravská zemská knihovna v Brně příspěvek na provoz ve výši 59 853 tis. Kč. V průběhu roku 2003 bylo provedeno 16 rozpočtových opatření, kterými byly přidělovány převážně účelové investiční a neinvestiční prostředky na programové projekty VaV, VISK, regionální funkce knihoven, Česká knihovna, kulturní aktivity a restaurování movitých kulturních památek. Z mimorozpočtových zdrojů získala MZK Brno prostředky na krytí projektů GA ČR a MŠMT ČR.

Neinvestiční a investiční dotace

Mimo schválený rozpočet byly v průběhu roku 2003 uvolněny neinvestiční účelové prostředky ve výši 5 357 tis. Kč, investiční účelové dotace v objemu 1 700 tis. Kč a investiční individuální dotace ve výši 103 100 tis. Kč.

Přehled poskytnutých dotací k 31. 12. 2003 (v tis. Kč)

druh dotace	neinvestiční	investiční systémová	investiční individuální
provoz objektu MZK	59 990		
VISK	391		
VaV	649	1 700	
Regionální funkce knihoven	1 518		
Česká knihovna	1 800		
Restaurace movitých kulturních památek	779		
Kulturní aktivity	220		
Společný depozitář MG a MZK			103 100
dotace celkem	65 347	1 700	103 100

Přidělené neinvestiční a investiční systémové dotace ze státního rozpočtu byly plně vyčerpány v souladu s podmínkami poskytnutí dotací. Individuální investiční dotace na výstavbu společného depozitáře MZK a MG byla v částce 102 187 tis. Kč převedena do rezervního fondu MK ČR. Dočasným pozastavením projektových prací v roce 2003 v důsledku záporného stanoviska Brněnských vodovodů a kanalizací k územnímu rozhodnutí, vzhledem k nevyjasněnému financování přeložky kanalizační stoky, se stala přidělená dotace na rok 2003 v převážné míře postradatelnou. V souladu se Smlouvami o dílo byly proplaceny pouze náklady na inženýrskou činnost v rámci spolupráce se zabezpečením výběrového řízení na projektanta akce a náklady na dokumentaci pro územní řízení.

Přehled mimorozpočtových zdrojů (v tis. Kč)

druh dotace	neinvestiční
GA ČR	813
MŠMT ČR	2 559
celkem	3 372

Vyhodnocení výnosů (v tis. Kč)

Celkové výnosy

položka	skutečnost	% k celkovým výnosům
výnosy z vlastní činnosti	8 222	9,90
ostatní výnosy	6 074	7,32
dotace	65 347	78,72
mimorozpočtové zdroje	3 372	4,06
celkem	83 015	100,00

Výnosy z vlastní činnosti

položka	skutečnost	% k vlastním výnosům
fotoslužby	310	3,77
publikace	61	0,74
ztráty a bloky	2 274	27,65
rešerše	18	0,22
MMVS	531	6,46
pronájmy	595	7,24
TÚK (včetně nákladů)	4 433	53,92
celkem	8 222	100,00

Ostatní výnosy

položka	skutečnost	% k ostatním výnosům
úroky	49	0,81
aktivace materiálu a zboží	242	3,98
zúčtování fondů celkem	4 794	78,93
v tom: opravy	2 902	47,78
spotřební materiál	1 087	25,29
DHIM	336	5,53
DNIM	20	0,33
ostatní (změna stavu zásob)	-1	
jiné ostatní výnosy celkem	990	16,30
v tom: knihovnické kurzy	154	2,53
mikrosnímkování	498	8,20
informační materiály	20	0,33
ostatní	18	0,30
celkem	6 074	100,00

Vyhodnocení nákladů (v tis. Kč)

položka	skutečnost	% k celkovým nákladům
materiál	10 070	13,07
z toho nákup knih	7 940	10,31
odpisy DHIM	467	0,61
energie	5 279	6,85
knihářské práce, vazby	485	0,63
zboží TÚK	3 211	4,17
opravy a údržba	3 881	5,04
cestovné	200	0,26
nájemné	123	0,16
ostatní služby vč. stravování	7 294	9,47
doprava	75	0,10
poštovné, telefony, internet	2 519	3,27
osobní náklady	37 295	48,41
z toho mzdy	27 320	35,46
daně a poplatky	14	0,02
ostatní náklady	544	0,72
odpisy	5 511	7,15
daň z příjmů	68	0,09
celkem	77 036	100,00

Výsledek hospodaření

Provoz MZK lze v roce 2003 hodnotit jako úspěšný v plnění základních funkcí knihovny jak vůči odborné veřejnosti, tak i v řešení vnitřní problematiky. Kladný hospodářský výsledek v hodnotě +5 979 tis. Kč byl ovlivněn zejména zaúčtováním fondu reprodukce investičního majetku a zvýšenými výnosy z vlastní činnosti.

Mzdové náklady

Stanovené mzdové prostředky byly čerpány na 100,00 % limitu.

Investice pořízené z vlastních zdrojů

Z fondu reprodukce investičního majetku byly pořízeny investice v hodnotě 572 tis. Kč.

Základní ukazatele hospodaření (v tis. Kč)

ukazatel	rozpočet schválený	rozpočet po změnách	skutečnost k 31. 12. 2003	% plnění
výnosy celkem	70 088	75 582	83 015	109,8
v tom: výnosy z vlastní činnosti	7 000	7 000	8 222	117,5
ostatní výnosy	3 235	3 235	6 074	187,8
dotace od zřizovatele	59 853	65 347	65 347	100,0
mimorozpočtové zdroje	0	0	3 372	
náklady celkem	70 088	75 582	77 036	101,9
v tom: spotřebované nákupy	16 419	18 389	19 512	106,1
služby	12 279	13 866	14 092	101,6
osobní náklady	35 464	37 401	37 295	99,7
z toho mzdy	25 832	27 320	27 320	100,0
ostatní náklady	456	456	558	122,4
odpisy	5 470	5 470	5 511	107,7
daň z příjmů	0	0	68	
hospodářský výsledek			+5 979	

Poznámka: údaje jsou uvedeny včetně programových projektů.

Služební automobily

Provedeno bylo 178 celodenních jízd dvěma služebními automobily, kterými bylo najeto 50 391 km.

Expedice

Bylo odesláno 27 082 zásilek, z toho 1 609 balíků, přijato bylo 3 203 balíků.

Oddělení technických provozů

V oddělení bylo zpracováno 3 372 vazeb, opraveno 752 knih a novin, byl proveden tisk 1 095 tis. listů formátu A4, bylo nasnímkováno 296 filmů (146 854 snímků) a zkopírováno 768 filmů (383 816 snímků). Na úseku konzervace bylo zpracováno 15 svazků starých tisků, chemicky ošetřeno a opraveno 196 svazků vytopených knih.

3. Odbor služeb

V základních ukazatelích je patrný trend minulých let. Návštěvníci využívají knihovnu nejen ke klasickým výpůjčním službám, kdy vzrostl počet výpůjček o 43 %, ale přicházejí i pro možnost snadného a rychlého přístupu na internet, školení, instruktáže a v neposlední řadě i kulturně vzdělávací akce, které knihovna pořádá – exkurze po knihovně, odborné semináře i výstavy, které MZK umožňuje mnoha organizacím ve foyer knihovny nainstalovat.

Kromě počtu registrovaných výpůjček je pro knihovnu velmi významné sledování úspěšnosti vyřizování podaných požadavků. V letošním roce úspěšnost vyhledávání činí 91 %, což je proti minulým rokům zhruba 3% nárůst.

Ve spolupráci s oddělením automatizace se podařilo vyřešit automatizované zpracování statistických výkazů prezenčních výpůjček pro studovnu biologických věd, přestože jsou ještě stále činnosti, které je nutno evidovat ručně, a to především při práci ve výpůjčním oddělení. Novinkou pro čtenáře ve studovně biologických a technických věd je možnost bezdrátového připojení podle specifikace WiFi. Pokud čtenáři mají ve svém notebooku kartu pro bezdrátový provoz, mohou v těchto dvou studovnách využívat bez problémů internet. Nevýhodou tohoto připojení je poměrně nízká úroveň zabezpečení této sítě proti odposlechu a průniku.

Pracovníci výpůjčního oddělení pokračovali ve zpracovávání ztrát z let 1997 až 2002, kterým čtenáři zapomněli věnovat svou pozornost. Bylo rozesláno 1 648 upomínek klasickou poštou, mailem bylo obesláno 1 224 čtenářů. K vyřízení zůstalo 134 ztrát, ze kterých po urgencích bylo vráceno 22 titulů, 6 titulů bylo nalezeno ve skladišti, 21 ztrát bylo řešeno ve ztrátovém řízení a nevyřešeno dosud zůstává 86 případů. Počet ztrát zaviněných čtenáři enormně narůstá. V roce 2003 nahlásili čtenáři ztrátu 303 knihovních jednotek, ze kterých se zatím podařilo vyřídit 246. Tato situace začíná být na pováženu vzhledem k dodržování autorského zákona a charakteru konzervačního výtisku.

Na úseku informační služby pokračovaly práce v testovací bázi sbírky ikonografií, která vzniká excerpací všech ročníků vybraných časopisec-

kých titulů a skenováním osobností se vztahem k Moravě, doplnkově také skenováním moravských osobností podle aktuálních potřeb, popřípadě excerpce biografických obrazových publikací. V současné době bylo zpracováno 786 záznamů podle pravidel AACR2 a vytvořeno 75 digitálních náhledů, které jsou prozatím uloženy na jednom počítači. Výhledově se počítá s provázáním zmenšeného digitálního náhledu s bibliografickým záznamem.

Na úseku mezinárodních meziknihovních služeb jsme i přes změny, které nastaly zvýšením plánu a od února i zvýšením poplatků, udrželi standard v počtu objednávek i v kvalitě jejich kladného a především rychlého vyřízení. Přispěla k tomu větší schopnost orientace v katalogích zahraničních knihoven, neboť téměř vše je dnes dostupné na internetu, máme možnost získávání přístupových hesel a s tím související online objednávání ze zahraničních knihoven a díky e-mailové komunikaci se zlepšily a urychlily kontakty s partnerskými knihovnami. Zajímavé pro knihovnu bylo zjištění, že v systému SUBITO byla v průběhu roku rozšířena nabídka dodavatelů o fondy Bibliothek der Tierärztlichen Hochschule, neboť z této vědecké oblasti má knihovna velký počet žadatelů.

Na úseku vnitrostátních meziknihovních služeb jsme se v lednu zaregistrovali do systému DODO – elektronické dodávání dokumentů z fondů Národní knihovny v Praze. V rámci VPK – Virtuální polytechnická knihovna – se rozšířil počet účastnických knihoven o Knihovnu Akademie věd ČR a Národní lékařskou knihovnu, jejichž fondy takto využíváme. Na jaře také začala fungovat v rámci Národní knihovny EZB (Elektronische Zeitschriftenbibliothek), ze které získáváme, po dohodě s Referenčním centrem NK ČR, plné texty článků z pro nás nedostupných zahraničních elektronických časopisů.

Na úseku půjčování z fondů MZK meziknihovní službou je třeba kladně hodnotit stále menší procento negativně vyřízených požadavků a především rychlost, s jakou jsou požadavky vyřizovány. V letošním roce se stalo aktivními uživateli online objednávání z katalogů MZK 214 knihoven z ČR, což je nárůst oproti roku 2002 o 74 knihoven. Od května jsme se stali také dodavateli elektronických dokumentů Virtuální polytechnické knihovny, čímž byla rozšířena služba MVS jiným knihovnám z fondu MZK o elektronické dodávání dokumentů, především článků

z novin a časopisů, kapitol z knih a statí ze sborníků. Touto cestou odešlo 110 objednávek. Službu zasílání elektronickou cestou z fondů MZK však začaly využívat také některé brněnské knihovny, což překračuje rámec meziknihovnických služeb. Při větším nárůstu žádostí o tyto služby (za pět měsíců provozu 33 brněnských objednávek) by bylo nutné řešit problém personálně.

Služby VPK provádíme ve spolupráci se STK Praha, která eviduje veškeré smlouvy a spravuje čtenářská finanční konta. Výhledově by bylo užitečné tyto smlouvy uzavírat s institucemi přímo, což vyžaduje spolupráci s účetní MZK. Pokud by se tato služba rozšířila i na jednotlivce, znamenalo by to navýšení pracovníků v oddělení MVS a velmi úzkou spolupráci s oddělením periodik. Nejjednodušší řešení vidíme ve zřízení čtenářských kont přímo v systému ALEPH, což však systém zatím neumožňuje.

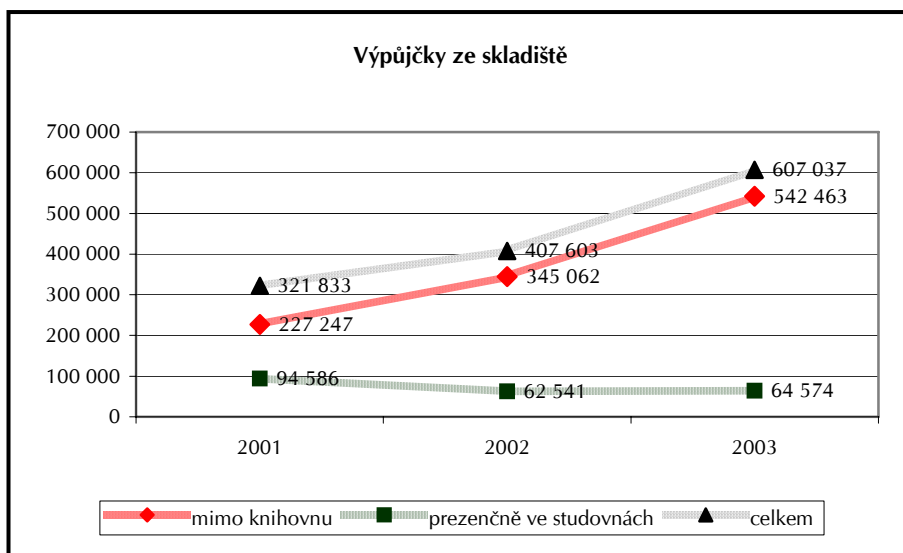
Ve spolupráci s pracovníky skladiště se oddělení prezenčních služeb podílelo na stěhování fondů z depozitáře TK Hostim, kdy během měsíců červenec až září odstěhovali do skladů MZK 2 768 bm knih. Pracovníci oddělení skladišť tento fond očistili a uložili do regálů.

Ve volném výběru, jehož fond obsahuje 36 628 knihovních jednotek, bylo absenčně půjčeno 30 154 dokumentů, ve studovně biologických věd bylo prezenčně půjčeno 63 239 svazků. V době letního omezeného provozu byla provedena revize příruček v jednotlivých všeobecných studovnách, kde bylo celkem zrevidováno 16 570 svazků knih a 1 474 titulů periodik.

Po více než dvouletém působení v nové budově knihovny je možno říci, že uživatelé nemají k provozu knihovny zásadní připomínky a rádi se do knihovny vrací.

Výpůjčky

Ze 667 559 podaných žádanek bylo 607 037 žádanek vyřízeno kladně, tj. 91 %. Čtenáři si nevyzvedli 41 346 svazků, což je přibližně 7 % z celkového množství vyhledaných požadavků.

Výpůjčky ze skladiště

výpůjčky	2001	2002	2003
mimo knihovnu	227 247	345 062	542 463
prezenčně ve studovnách	94 586	62 541	64 574
celkem	321 833	407 603	607 037

Dovoz výpůjček z depozitářů

depozitář	2001	2002	2003
Hostim	452	548	645
Nesovice	21 186	19 750	12 960
Žerůtky	2 253	8 246	7 600
celkem	23 891	28 544	21 205

Počet výpůjček z depozitářů představuje asi 3,5 % knihovního fondu vyžádaného k zapůjčení.

Množství neefektivní práce (vyhledání 7 % výpůjček ze skladu, resp. jejich dovoz z depozitáře, které si však čtenáři již nevyzvednou) je povážlivé, není však řešitelné automatizovaným systémem.

Na úseku bibliograficko-informační činnosti bylo zpracováno 1 036 záznamů pro ANAL a byly zahájeny práce na vytváření fondu ikonografií. Bylo uskutečněno 45 exkurzí pro 753 účastníků.

Čtenáři

Evidence 33 688 čtenářů znamená plnění ročního plánu na 120 %. Z celkového počtu registrovaných čtenářů knihovny je 65 % studentů vysokých škol. Za celý rok 2003 navštívilo půjčovnu a všechny studovny téměř milion uživatelů.

Čtenáři v jednotlivých kategoriích

kategorie čtenářů		2001	2002	2003
AU	organizace, ústavy	178	188	184
A	vědečtí pracovníci a VŠ učitelé	755	666	539
B	čtenáři s VŠ vzděláním	4 474	5 597	6 167
Ba	studenti humanitních oborů VŠ	8 829	8 161	8 329
Bb	studenti užitých věd VŠ	11 118	13 568	12 460
Bc	studenti vyšších odborných škol	892	933	855
C	absol. středních či učňovských škol	2 910	3 436	2 905
D	studenti středních škol	1 601	1 840	1 344
Da	dálkově studující VŠ	-	-	131
Ak	zaměstnanci knihovny	189	210	209
	cizinci	65	162	207
	MVS	312	338	358
celkem		31 323	35 130	33 688

Meziknihovní výpůjční služby

V systému SUBITO byla v průběhu roku rozšířena nabídka o fondy Bibliothek der Tierärztlichen Hochschule, kam směřujeme velké množství objednávek. Na začátku roku se knihovna zaregistrovala do systému

DODO – elektronické dodávání dokumentů z fondů NK ČR. Plné texty článků z pro nás nedostupných zahraničních elektronických časopisů získáváme po dohodě s Referenčním centrem NK ČR z Elektronische Zeitschriftenbibliothek. Aktivními uživateli online objednávání z katalogů MZK je 214 knihoven z ČR, což je o 74 knihovny více než v roce 2002.

Výpůjčky z jiných knihoven

	2001	2002	2002
z ČR objednáno	2 817	3 107	2 742
z ČR zapůjčeno	1 609	1 486	1 517
ze zahraničí objednáno	3 586	4 151	4 080
ze zahraničí zapůjčeno	3 160	3 880	3 773

Za výpůjčky z jiných knihoven byla v roce 2002 vybrána od čtenářů částka 530 292 Kč.

Jiným knihovnám bylo odesláno

	2001	2002	2003
vnitrostátně	9 771	4 224	5 803
do zahraničí	20	253	283

4. Odbor automatizace a informací

Oddělení automatizace zprovoznilo v knihovnickém systému ALEPH nové stránky www OPAC pro čtenáře. Pro studovnu elektronických médií byla v ALEPHu vybudována báze, která umožňuje čtenářům rezervovat konkrétní počítač ve studovně na určitý čas prostřednictvím internetu a umožňuje zaevidovat čtenáře u jednotlivých počítačů.

Počítačová síť byla doplněna aktivními prvky, a tím byl zvýšen počet portů a dosáhlo se zvýšení spolehlivosti. Pro zvýšení bezpečnosti byl zřízen firewall a síť byla rozdělena do virtuálních podsítí podle charakteru připojených zařízení. Byl vytvořen filtr na zachycení virů a spamů v elektronické poště. Pro čtenáře byla ve studovnách zřízena možnost bezdrátového připojení k internetu v budově MZK prostřednictvím technologie WiFi. Do serveru bylo zakoupeno diskové pole, které pokrývá potřeby ALEPHu a digitalizovaných katalogů. Pro lepší zabezpečení při výpadku proudu byla nainstalována nová UPS, připojená k motorgenerátoru. Průběžně byly opravovány počítače zaměstnanců dle potřeby. Provádí se inventura software.

V bibliograficko-informační činnosti bylo zpracováno a uloženo celkem 3 940 záznamů, z toho: 3 642 záznamů pro ANL ČNB (analytický popis článků), 163 záznamů pro PBD (Pedagogická bibliografická databáze), 135 záznamů pro databázi REGO (Regionální osobnosti). Záznamy REGO byly v tomto roce převedeny ve VK Olomouc do ALEPHu a jsou zpracovávány přímo v jejich databázi. Byl vypracován a vydán bibliografický soupis *O životě a díle českých pedagogů 2001–2002*. Bylo zpracováno 156 písemných informací, z toho 84 rešerší, čtenářům bylo poskytnuto 103 konzultací. Uskutečnilo se 12 exkurzí pro 140 zájemců především z brněnských vysokých škol.

Studovnu elektronických médií navštívilo celkem 27 400 čtenářů, bylo prezenčně půjčeno 262 knih a 238 CD-ROMů. Pracovníci jmenně zpracovali 265 elektronických nosičů. Ve studovně byl zaveden elektronický systém rezervace počítačů, který se zároveň využívá k evidenci čtenářů. Ve všech hlavních studovnách byla provedena revize příručních knihoven, zrevidováno bylo 16 570 svazků.

V roce 2003 pokračovalo oddělení 4.3 v retrokonverzi fondů (projekt VaV 2000–2004 – Zpřístupnění fondů velkých českých knihoven: MZK v Brně). Po rekatalogizaci fondu PK pokračovalo TK a ZI a ZII a celkem bylo zpracováno 16 107 nových záznamů. Databáze periodik byla aktualizována záznamy z policejního ředitelství a dalšími záznamy z NK ČR, bylo doplněno 6 163 záznamů. Zpracování záznamů je často obtížné pro nepřesnost a někdy i protichůdnost údajů. Přesnost může být zaručena až s popisem periodika „de visu“.

Již třetí rok probíhá kurz ALEPHu pro čtenáře. Z počátku roku 2003 se prováděl každý týden, později 2× měsíčně s výjimkou prázdnin, konal se 25× a zúčastnilo se ho celkem 83 čtenářů. Bibliografické oddělení provádí Kurzy pro nové uživatele studovny elektronických médií, České elektronické informační zdroje v MZK, Jednotná informační brána, Internetové vyhledavače, Zahraniční elektronické informační zdroje v MZK se zaměřením na PROQUEST 5000 a Zahraniční elektronické informační zdroje v MZK se zaměřením na EBSCO. Školení se prováděla zčásti ve studovně elektronických médií, zčásti u terminálů v technické studovně a zúčastnilo se jich 53 čtenářů.

Je patrný pokračující nárůst uživatelů konsorciálních databází z řad čtenářů. Počet hledání v bázích se proti loňsku zvýšil zejména u databází EBSCO (o 56 %) a PROQUEST 5000 (o 22 %).

Odbor spolupracuje při sestavování, realizaci a vyhodnocování projektů a programů:

- ~ Věda a výzkum,
- ~ Veřejné informační sítě knihoven – VISK 2, 8, 9,
- ~ Informační zdroje pro výzkum a vývoj – LI 2000–2003,
- ~ Grantová agentura ČR,
- ~ Česká knihovna.

5. Oddělení periodik

Oddělení zaznamenalo i v roce 2003 stoupající trend vykazovaných položek a ve většině ukazatelů byl plán (který byl již na rok 2003 zvýšen) překročen. Zejména prezenční výpůjčky překročily plán o 59 %, počet zkompletovaných (zkatalogizovaných) svazků o 40 %. Pouze doplňování zahraničních periodik má klesající tendenci (plán splněn jen na 72 %). Důvodem je rušení odběru neprofilových titulů seriálů z mezinárodní výměny.

V roce 2003 docházelo 3 685 titulů domácích seriálů – povinných výtisků (z toho nepravých periodik 1 326) a 613 zahraničních seriálů (nepravá periodika 106). Nově založených titulů bylo 764, ukončených (nedocházejících) 571.

Zkompletovaných (zkatalogizovaných) bylo celkem 7 347 svazků časopisů (povinný výtisk 4 869, koupě 1 168, výměna 303, dar 1 007). Přírůstek tvoří také 1 079 svazků ostatních dokumentů – 850 mikrofilmů a 229 CD-ROMů. Adjustací prošlo 9 014 svazků. Knihařsky svázáno bylo 3 271 svazků, ostatní svazky byly uloženy do švédských desek.

Zpracování – katalogizace (svazků)

	2001	2002	2003
časopisy	4 352	7 085	7 347
ostatní dokumenty	389	673	1 079
celkem	4 741	7 758	8 426

Bylo uskutečněno 37 493 výpůjček běžného ročníku periodik. Ze skladiště knihovních fondů novin bylo uskutečněno 10 338 prezenčních výpůjček, z toho 2 067 mikrofilmů a mikrofiší. Studovnu navštívilo 9 548 čtenářů, pro které bylo zhotoveno 32 371 kopií.

Požadavky čtenářů na výpůjčky i na kopie jsou v zásadě vyřizovány na počkání.

Výpůjčky Studovny vázaných novin

	2001	2002	2003
běžný ročník časopisů	46 737	34 111	37 493
vázané noviny	4 785	6 968	8 271
mikrofilmy a mikrofiše	629	1 530	2 067

K mimořádným úkolům patřil průběžně zpracováváný dar sokolských časopisů – částečně se jednalo o doplnění chybějících ročníků titulů, které již máme ve fondu a částečně to byly zcela nové tituly, mnohdy unikátní.

Velkou část časopiseckého fondu tvoří regionální literatura – místní zpravodaje (zejména moravské). Tento fond se kompletuje po dvou až třech letech. V tomto roce jsme se pokusili o celkovou aktualizaci tohoto fondu, což představovalo: zjištění stavu vycházení, kompletace, přidělení signatur, adjustace, urgencye, ukončení nedocházejících titulů. Stejným způsobem byly zaktualizovány všechny tituly, u kterých bylo zjištěno, že v roce 2003 nedošlo zatím žádné číslo. Nejnáročnější částí je zjišťování stavu vydávání. I přes všechny dostupné báze mnohdy nelze zjistit, zda titul vychází.

Byla prověřována úspěšnost odeslaných reklamací – z asi 650 urgencí bylo 18 % bez odpovědi. V těchto případech byly rozeslány další upomínky. Jde především o upomínky nedodaných jednotlivých čísel. Pokud se jedná o urgencye povinných výtisku vydávaných časopisů je procento neúspěšnosti minimální (pokud se dozvíme, že časopis vychází).

Při katalogizaci časopisů je velmi potřebným úkolem soustavné doplňování a opravování záznamů živých titulů, nejen při zachycení různých změn při vydávání, ale i při změnách v katalogizaci a při doplňování dalších polí, důležitých pro vyhledávání pro čtenáře, pro statistiku, ale také z důvodů sdílené katalogizace a souborného katalogu. Což znamená nejméně 1× ročně vstoupit do všech katalogizačních záznamů živých titulů.

V roce 2003 se podařilo dokončit mikrofilmování novin Tagesbote, zpracovat mikrofilmy a zpřístupnit je uživatelům. Tak se podařilo vedle

Lidových novin, Moravské orlice, Moravských novin a Hlasu lidu připojit i Tagesbote k titulům, které jsou již půjčovány pouze na mikrofilmu. Toto opatření vede ke zvýšenému zájmu o čtecí přístroje a bylo nutné zavést rezervace. Větší zájem je v souvislosti s tímto opatřením i o kopie z mikrofilmů, to nás vede k opětovnému podání žádosti o grant na zpětně kopírovací přístroj v rámci projektu VISK 7 – Kramerius.

6. Oddělení firemních a obchodních informací

Oddělení se specializuje na literaturu a informace z oblasti standardizace, ochrany průmyslového vlastnictví a podnikání. Zajišťuje práce spojené s akvizicí, evidencí, jmenným a věcným zpracováním, revizí, profilováním fondu a se službami na úseku speciálních druhů technické literatury. V roce 2003 získalo oddělení do svých fondů 8 770 svazků speciálních dokumentů, z toho bylo 2 220 ČSN, 1 550 patentů a 5 000 knihovních jednotek firemní literatury.

České normy, nakupované v plném rozsahu na základě stálé objednávky u Českého normalizačního institutu v Praze, docházely v pravidelných měsíčních intervalech a byly zpracovávány, zakládány a připraveny k prezenčním výpůjčkám krátce po dodání. Koncem roku se podařilo zakoupit duplicitní exempláře vybraných frekventovaných norem ČSN, určené k absenčnímu půjčování. Revize norem proběhla v rozmezí tříd 01–35 ve formátu A4. Cirkulující fond norem byl průběžně revidován, byla ověřována platnost a fyzický stav jednotlivých exemplářů. Dle Věstníku Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví byla v týdenních intervalech sledována platnost norem. Normy, jejichž platnost již skončila, byly v jednom exempláři převedeny do archivního fondu a duplikáty vyřazeny.

České patentové spisy byly nadále v úplnosti získávány darem od Úřadu průmyslového vlastnictví. V uplynulém roce se podařilo rozšířit informační zdroje oddělení o databáze vydávané Evropským patentovým úřadem: ESPACE Access, ESPACE Access – EP – B, ESPACE – EP – A, ESPACE – EP – B.

Hlavním zdrojem pro doplňování fondu firemní literatury byla návštěva přibližně desítky výstav a veletrhů. Při získávání firemní literatury bylo navázáno 525 kontaktů, z toho 343 nových. Oddělení připravilo a zorganizovalo pro čtenáře tři výstavy aktuálních přírůstků firemní literatury: adresářů a výročních zpráv domácích a zahraničních firem, prospektů, ceníků a katalogů výrobků. V průběhu roku byl v pravidelném pětiletém intervalu zahájen a z velké části také realizován odpis zastaralé firemní literatury. Nedílnou součástí fondu firemní literatury je 270 titulů firemních časopisů, z čehož dvě třetiny tvoří zahraniční produkce.

V zájmu zachování kontinuity bylo provedeno na 200 prolongací, urgencí a objednávek.

V rámci výpůjčních služeb realizovalo oddělení 14 371 výpůjček, z toho 4 284 absenčních a 10 087 prezenčních. Bylo připraveno 1 331 plastových složek k absenčním výpůjčkám norem a firemní literatury. Čtenářům bylo poskytnuto 2 128 ústních informací, 91 konzultací a 133 písemných informací. K vyřizování čtenářských požadavků sloužilo 14 bází na CD nebo DVD, které pravidelně docházely na dané pracoviště.

7. Oddělení rukopisů a starých tisků

Studovnu navštívilo 580 badatelů, kterým bylo prezenčně půjčeno celkem 1 853 svazků (83 rukopisů, 1 026 starých tisků, 552 svazků z příruční knihovny, 11 map a 181 grafických listů). Čtenářům bylo poskytnuto 112 písemných informací a 39 konzultací. V rámci 9 exkurzí bylo ve studovně přivítáno 96 návštěvníků, 2× zde natáčela Česká televize pořad o rajhradských rukopisech.

Značně se zvýšil počet reprografických prací. Bylo zhotoveno 4 033 kopií, 58 % celkového objemu tvoří nově nabízená služba – elektronické digitální kopie vypálené na CD-ROM.

Těžiště odborné práce nadále spočívalo v rekatalogizaci starých tisků (193 titulů) a v pořizování jejich digitálních obrazových příloh (510 obrázků). Ve spolupráci s oddělením automatizace a věcného popisu bylo doplněno minimální věcné zpracování starých tisků do celé dílčí databáze STT, která dnes již obsahuje cca 12 000 bibliografických záznamů. V souvislosti s plánovaným přechodem z formátu UNIMARC na MARC 21 byla velká pozornost věnována opravám starších bibliografických záznamů a čištění přístupových rejstříků (1 393 záznamů). Byly učiněny první pokusy o tvorbu autoritních návrhů ze starých tisků (334), které zajišťovala studentka VOŠIS Brno v rámci projektu VISK 9 – Kooperativní tvorba národních autorit.

Na jaře z důvodu oprav kompaktních regálů bylo ve skladišti starých tisků přesunuto 1 016 bm knih. Dosud nezpracovaný fond biskupského alumnátu a semináře (33 bm), který byl vloni převezen z depozitáře v Žerůtkách, byl roztříděn podle provenienčních razítek. Na základě původního tištěného katalogu z roku 1910 byla vytříděna a opatřena platnými signaturami původní Schramova sbírka portrétů. Pro zlepšení klimatických podmínek historických fondů byly do skladiště starých tisků zakoupeny a nainstalovány tři nové odvlhčovače Flipperdry. V souvislosti se vzneseným restitučním nárokem znojenských dominikánů byly v závěru roku připraveny podklady a seznamy pro předání rukopisů a prvotisků.

Pokračovala také revize historických fondů – rukopisů MZK i všech u nás deponovaných klášterních sbírek, číselná revize v Rajhradě. Ve

studovně proběhla revize celé příruční knihovny starých tisků (2 247 svazků).

Oddělení je řešitelem pětiletého grantového projektu VaV – Digitalizace nejvzácnějších rukopisů z fondů MZK. V roce 2003 byl zajištěn bibliografický popis 10 nově zdigitalizovaných rukopisů. Do Centrální evidence sbírek ČR byla zapsána sbírka zednářské literatury. Studovna rukopisů a starých tisků je prezentována na internetu nově vytvořenou webovou stránkou (<http://www.mzk.cz/studovny/tisku/index.php3>).

8. Oddělení doplňování fondů

Základem pro akviziční činnost je získávání domácí produkce prostřednictvím povinného výtisku. Získáno bylo v roce 2003 21 133 svazků neperiodických publikací, z toho 15 534 cestou povinného výtisku. Plán doplňování byl překročen o 3 133 svazků, což tvoří 17 % navíc.

Povinných výtisků bylo o 917 více než v předchozím roce, díky urgování a sledování nakladatelů, kteří dříve nedodávali nebo dodávali povinné výtisky velmi nepravidelně. Spolupráce s nimi se zlepšila také díky návštěvám na knižních trzích v Praze, Havlíčkově Brodě a Brně.

V roce 2003 bylo upomenuto 239 nakladatelů o 1 633 titulů první upomínkou, 31 nakladatelů o 455 titulů druhou upomínkou a 5 nakladatelům byla zaslána ředitelská upomínka. Díky nim nebylo nutné sáhnout k návrhům na správní řízení, všech 5 upomenutých po osobním jednání knihy nakonec zaslalo. Regionálních vydavatelů bylo upomenuto 115 o 133 povinných výtisků, šlo převážně o obecní a městské úřady. Při urgencích je nám vydatnou pomůckou adresář dodavatelů, který využíváme z modulu akvizice. Pravidelně zaznamenáváme datum dodání povinných výtisků, a tak můžeme přímo doložit, od kterého data jsme nedostali povinné výtisky.

Vyšší počet povinných výtisků se podařilo získat i díky dohodě s Národní knihovnou o zasílání chybějících ISBN, které nás případně upozorní na chybějící titul a umožní nám doplnit nebo opravit ISBN. Tímto způsobem bylo prověřeno 598 záznamů, z toho bylo 85 ISBN opraveno a 119 titulů knih urgováno.

Doplňování neperiodických publikací

	2001	2002	2003
přírůstek	17 124	20 834	21 133
povinný výtisk	13 240	14 617	15 534

Nákup knih se řídil požadavky nákupní komise a zástupců jednotlivých studoven navrhovaných na pravidelných výstavkách a v časopisech

Nové knihy a Knižní novinky. Podle těchto návrhů bylo zakoupeno 4 067 knih, z toho 133 zahraničních.

Dary do MZK dostáváme od soukromých osob, které přinášejí seznamy nebo institucí formou nabídkových seznamů. Tak bylo prověřeno 6 256 záznamů ze 42 nabídkových seznamů a pro MZK se vybralo 241 titulů do fondu. Dále pokračuje dodávání darů z Nadace Fritz Thyssen Stiftung. Počet darů přijatých do fondu činí 734 knižních jednotek.

Mezinárodní výměna se rozvíjí úspěšně především díky zájmu ze strany slovenských knihoven (Univerzitná knižnica Bratislava, Centrum vedeckých a technických informácií Bratislava, Pedagogická knižnica Bratislava a Národná knižnica v Martine). Získali jsme ve spolupráci se slovenskými knihovnami 426 svazků, jim jsme odeslali 412 knihovných jednotek.

Nadále pokračujeme ve spolupráci s nejvýznamnějšími dlouholetými partnery s firmou Kubon-Sagner, British Library, Deutsche Forschungsgemeinschaft v Bonnu, Bibliotekou uniwersyteckou v Poznani a ve Wroclawi. Všem výměnným partnerům bylo odesláno celkem 2 068 knižních jednotek, z toho je 1 057 svazků časopisů a 1 011 svazků knih, do fondu MZK jsme získali 798 knižních jednotek.

V rámci přípravy na sdílenou katalogizaci proběhla reorganizace také v oddělení doplňování. Ze jmenného popisu přešla do oddělení kolegyně, jejíž zkušenosti jsou využity v první etapě sdílené katalogizace, tj. přetahování již zpracovaných katalogizačních záznamů. Pro potřeby MZK se stahují, popř. upravují záznamy jen z Národní knihovny v Praze a Vědecké knihovny v Olomouci. Počet přetažených katalogizačních záznamů závisí na rychlosti získání a jejich zpracování v jednotlivých knihovnách.

9A. Oddělení jmenného popisu

Rok 2003 přinesl oddělení jmenného popisu velké změny jak v odborné činnosti, tak v personální oblasti. Od 1. 5. 2003 došlo ke změně personálního obsazení – přesunem pracovnice do oddělení akvizice se snížil počet úvazků. Zkatalogizováno bylo 14 353 titulů. K témuž datu se změnil pracovní postup v lince zpracování a došlo k online propojení s NK ČR, které umožnilo nově zakládat návrhy jmenných a korporálních autorit přímo z katalogizačního záznamu. Celkem tak bylo vytvořeno 4 364 autoritních záznamů v bázi AUT 10 NK ČR. Supervizí bylo zrevidováno 4 857 záznamů jmenných a korporálních autorit. Podíl MZK byl nejvyšší ze všech knihoven zúčastněných v projektu Kooperativní tvorba a využívání souboru národních autorit. Změna pracovního postupu umožnila plynulou synchronizaci a redakci rejstříků autorů a korporací, které plní funkci jmenného katalogu a jsou tedy pro katalogizaci nezbytné. V souvislosti s katalogizací bylo zredigováno a propojeno 15 692 záznamů.

Od září 2003 bylo dohodnuto, že NK ČR bude z MZK přebírat záznamy publikací všech brněnských a jihomoravských nakladatelství, což je dalším krokem ke spolupráci v oblasti tzv. sdílené katalogizace.

Ve spolupráci s oddělením automatizace byly vytipovány a provedeny hromadné opravy v některých polích UNIMARCu tak, aby popis odpovídal pravidlům AACR2, a byly vytvořeny šablony pro popis jednotlivých typů dokumentů. Sama jmenná katalogizace dokumentů se rozšířila o kódovaná pole, která se dříve v záznamech neuváděla. Postupně byly a průběžně jsou prováděny opravy související s konverzí formátu UNIMARCu do MARC21, zejména v poznámkových a propojovacích polích.

Pracovnice oddělení se pravidelně účastnily porad jednotlivých komisí pro jmennou katalogizaci Rady pro katalogizační politiku, absolvovaly školení o změnách ve jmenném popisu a vytváření souborů národních autorit a podílely se na vytváření dodatků k českým interpretacím pravidel. Poskytovaly rovněž metodickou pomoc brigádníkům a pracovníkům podílejícím se na projektu VISK 9 – Retrospektivní konverze fondu a Kooperace národních autorit.

9B. Oddělení věcného popisu

Celkově bylo předmětově i systematicky zkatologizováno 15 807 titulů. Z toho bylo 113 časopisů a 84 CD, CD-ROM a MC.

Od ledna 2003 se rozvinula další spolupráce s NK ČR na tvorbě věcných autorit. Každé nově vytvořené předmětové heslo, které ještě není v předmětové bázi Národní knihovny, se propojí s MDT a vytvoří se odkazy – nadřazený termín (BT), příbuzný termín (RT), podřazený termín (NT) a vylučovací odkaz. Bylo vytvořeno 1 445 návrhů.

Na návrh Národní knihovny byl rozšířen počet polí v bibliografickém záznamu o:

- ≈ pole 100, pozice 17–19: intelektuální úroveň uživatele,
- ≈ pole 105, pozice 4–7: forma obsahu,
- ≈ pole 615: metoda konspektu – 24 předmětových kategorií.
(Podle těchto kategorií jsou od listopadu 2003 tvořeny novinky MZK.)

Od května 2003 jsou přednostně zpracovávány průvodky označené písmenem S (sdílená katalogizace), které do věcného popisu přicházejí přímo z oddělení doplňování s již hotovým jmenným popisem. Po doplnění věcného třídění jsou svazky předávány do tří dnů do adjustace. Zpracování takto označených průvodků se zkrátilo na týden. Celkem bylo takto přednostně zkatologizováno 1 326 knih.

V průběhu roku 2003 jsme přešli na 5. vydání MDT MRF, ve kterém došlo k několika změnám. Zcela nově byla vytvořena např. třída 005 pro management, třída 60 pro biotechnologii atd. Tyto změny jsme průběžně opravovali v BIB tak, aby souhlasily s volným výběrem a studovny.

10. Oddělení revize fondů a databází

Rozsah zpracované revize knihovního fondu vycházel z litery zákona. Naplánována byla revize 200 000 svazků – plnění 261 355, tj. 130,6 %. (Revizní oddělení zpracovalo 210 907 svazků, pracovníci studoven 50 448 svazků). Při revizi bylo zjištěno 2 644 nezvěstných svazků.

Revize knihovního fondu

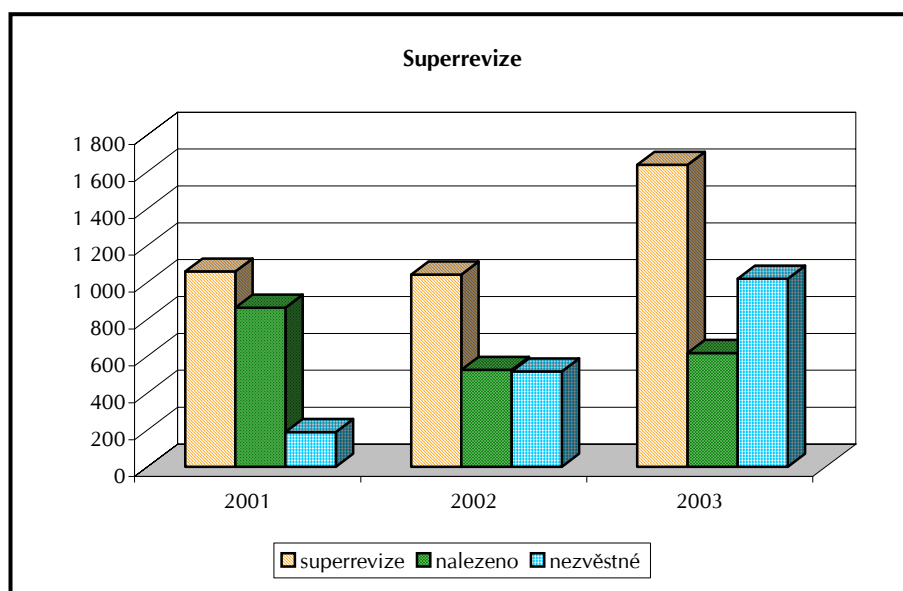
	2001	2002	2003
revize svazků	187 144	200 932	261 355
nezvěstné	1 598	5 793	2 644

Těžiště revizních prací spočívalo v provedení kontroly monografií fondu PK. Zpracováno bylo 124 310 svazků. Revizní práce byly náročné, musel se často používat i přírůstkový seznam k ověřování správného počtu evidovaných exemplářů a záznamy ze jmenného katalogu. Obdobná situace byla také u revidovaného fondu seriálů PK, z něhož bylo kontrolováno 31 857 svazků. Při kontrole byl revizní katalog rozdělen podle lokací s vyčleněním svazků umístěných v depozitáři. V revizním katalogu často chyběly poznámky o vyřazení knihovních jednotek. Při revizi bylo odstraněno mnoho chyb řazení, zejména u špatně značených, dosti podobných lokací fondu PK: Č, C, IČ, IIIČ.

Velmi náročné bylo zpracování revize příručky AVM. Část fondu byla revidována podle revizního katalogu a část na základě výstupu z počítače. Aby počítačový výstup zachycoval revidovaný fond, musela být nejprve odstraněna řada nejednotností v evidenci, zejména různý zápis exemplářů, umístění ve skladišti a příručkách.

Celkově bylo při revizi odstraněno 384 chyb řazení, 130 chyb adjustace, 105 chyb popisu, bylo doplněno 35 chybějících lístků v revizním katalogu. Po návratu ze skladiště bylo řešeno 1 894 případů po revizi.

Superrevize nezvěstných z dřívějších revizí se zabývala případy z roku 1998 a 2000. Týkala se 1 637 svazků, z nichž bylo nalezeno 617 jednotek.

Superrevize

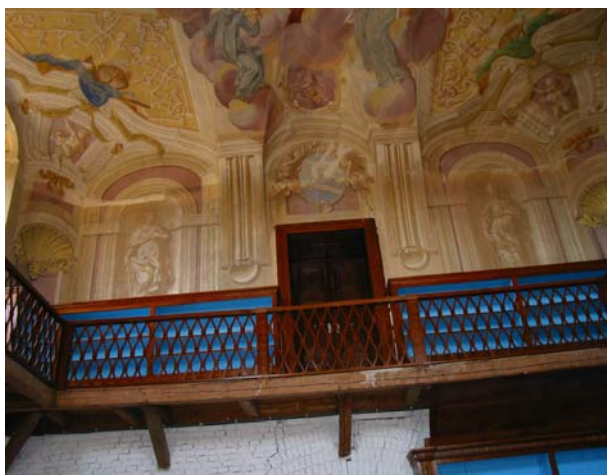
	2001	2002	2003
superrevize	1 059	1 043	1 637
nalezeno	863	526	617
nezvěstné	189	517	1 020

V roce 2003 pokračovaly práce na retrokonverzi živého fondu půjčovaného čtenářům absenčně i prezenčně. Záznamy dostupné v bázích NKC nebo JIB byly přetahovány a upravovány podle praxe MZK. Zpracováno bylo 6 779 titulů. Kromě toho se MZK smluvně dohodla s NK ČR na dodání 10 000 záznamů bohemik 19. století do souborného katalogu. Počet relevantních záznamů dosáhl počtu 10 251. Na plnění této smlouvy se podíleli pracovníci knihovny i externisté.

Průběžně byly prováděny opravy v databázi. Opraveno bylo 8 286 položek (opravy polí, opravy tvaru používaných signatur a sjednocení jejich tvaru v katalogizaci a exemplářích, opravy mluvnických členů, také byla provedena kontrola všech lokací časopisů z fondu UK a byly doplněny chybějící záznamy o uložení fondu v depozitáři). Při aktualizaci

evidovaného počtu exemplářů bylo do revizního katalogu připsáno 9 140 svazků, zejména pokračovacích děl.

Oddělení dále organizovalo opravy interiéru benediktinské klášterní knihovny v Rajhradě. V roce 2003 bylo získáno z Fondu obnovy movitých památek MK ČR celkem 780 000 Kč (80 %), Kč 195 000,50 (20 %) dodala MZK. Práce smluvně zajišťovala firma Tabernákl. V roce 2003 bylo ukončeno sestavování mobiliáře v hlavním sále knihovny.

11. Oddělení knihovnictví

V roce 2003 se dokončila transformace bývalých okresních knihoven, proto byl tento rok náročný v zajišťování výkonu regionálních funkcí zejména pro nově pověřené knihovny MěK Kuřim, MěK Šlapanice a MěK Hodonín, které začaly pracovat pod novým zřizovatelem. Se všemi pověřenými knihovnami byly jejich problémy projednávány, byly získávány podklady a zpracovávány statistické přehledy a hodnocení pro NK ČR a MK ČR – za rok 2002 k 15. 3. 2003, v pololetí k 31. 8. 2003 odborné hodnocení výkonu RF (tabulky, komentáře, zpráva) a v závěru roku příprava vyúčtování přidělené dotace pro JMK k 15. lednu 2004. Koordináční porada pro knihovníky a zřizovatele z měst a obcí se uskutečnila 18. června 2003 (odborným tématem bylo zajišťování služeb). MZK, zástupci KÚ JMK a ředitelé pověřených knihoven se sešli na pěti pracovních poradách. Statistické výsledky výkonu RF v roce 2003 (včetně zkušeností z let 2001, 2002) potvrzují nový styl práce knihoven. Větší spolupráci pověřených a obsluhovaných knihoven, schopnost knihoven obhájit svou existenci a jednat se zřizovateli knihoven, zkvalitnění poradenské a konzultační služby, přínos budování výměnných souborů pro výpůjční činnost malých knihoven, rozšiřování knihovnických a informačních služeb. Pověřené knihovny organizují porady se zřizovateli knihoven, zvýšila se ediční činnost, knihovny se prezentují na vlastních webových stránkách.

Pro výukové centrum MZK – počítačovou učebnu byl zpracován a obhájen projekt VISK 2 Mimoškolní vzdělávání knihovníků Jihomoravského kraje a za podpory MK ČR byly zajišťovány základní kurzy práce s ICT. Cílem projektu je zajistit zejména v malých městech a obcích čtenářům i občanům přístup na internet, k informacím, které potřebují v běžném životě i v práci. Celkem 21 kurzů se zúčastnilo 264 knihovníků. V učebně probíhaly i náročnější kurzy práce s Jednotnou informační bránou CASLIN, Zpracování rešerší z elektronických informačních zdrojů a prezentace nových databází. Úspěšný byl i seminář Informační zdroje o EU, jehož podstatnou částí bylo vyhledávání konkrétních informací. Pro velký zájem (40 účastníků celkem) se konal seminář v počítačové učebně 2x. Na organizaci spolupracovala MZK s KJM Brno.

V oblasti vzdělávání se uskutečnilo několik kurzů a odborných seminářů. Rekvalifikační knihovnický kurz měl vysokou účast (35) a probíhal v nové akreditaci s organizačními změnami – závěr kurzu v únoru 2004, přednášky 1× za týden. Knihovnám vyhovuje kratší doba trvání kurzu (6 měsíců). Zájem byl o akreditovaný knihovnický kurz specializovaný na práci studijních a informačních center škol, kterého se zúčastnilo 10 učitelů z ČR (získali osvědčení). Kurz byl náročný pro organizátory, protože museli průběžně reagovat na situaci ve školních knihovnách, bylo zajištěno několik zajímavých exkurzí (spíše odborných a řízených diskusí v prostředí knihoven).

Značný zájem knihovníků byl o kurz UNIMARC/AACR2, který vedla dr. Vochozková. Kurz byl MZK organizován pro dva kraje (Jihomoravský a Vysočina) a uskutečnil se 2×. Náročný byl kurz pro vedoucí pracovníky městských knihoven vedený dr. Brázdovou Vzdělávání jako klíčový proces personální práce knihoven. Pokračoval volný cyklus přednášek ze světové literatury (americká a anglická literatura), který byl opět organizován pro Jihomoravský kraj a kraj Vysočina. Vyváženě byla věnována pozornost vzdělávání specializovaných pracovníků (pracovníků ve službách – v odděleních pro děti i pro dospělé, katalogizátorů) i řídicích pracovníků v knihovnách. Odborných vzdělávacích akcí připravilo oddělení knihovnictví celkem 16 a zúčastnilo se jich 482 knihovníků.

Byly mezi nimi i dvě pracovní porady Klubu dětských knihoven jižní Moravy (1. 4., 2. 10.) jejichž hlavním tématem byly náměty pro netradiční práci s dětmi. Knihovnice se seznámily s činností a způsobem práce (výklad, ukázky, video) Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze, s projektem Zmizelí sousedé, se vzdělávacím programem pro školy Začít spolu aneb Step by step v ČR. Setkání s odborným programem jsou oblíbená, vyměňují se zkušenosti, informace, řeší se problémy. Zúčastnilo se 35 a 40 knihovnic z knihoven celé jižní Moravy. JM KDK se aktivně podílel na programu odborného semináře Mládež – vzdělávání – knihovny, který organizovala NK ČR a Goethe Institut (20. 10.), prezentací Umí knihovny zaujmout mladou generaci? a inspirativním vystoupením knihovnic z DO KBBB z Uherského Hradiště. Valná hromada KDK SKIP se v roce 2003 konala v Brně v době knižního veletrhu (14.–15. 11.) a navazoval na ni odborný seminář v MZK Čtenáři v novém

tisíciletí (přednáška doc. P. Stoličný) a Čtenáři v Knihovně J. Mahena (E. Sedláčková).

Konference Informační gramotnost – situace na středních školách se konala podruhé a byla určena ředitelům škol a knihovníkům. V odborné části se zabývala problematikou informační gramotnosti studentů středních a vysokých škol, druhá část byla věnována prezentacím z činnosti informačních center škol a školních knihoven.

V oddělení byly poskytovány konzultace a informace knihovníkům, zejména v oblastech jako např. statistické výkaznictví, platné knihovnické normy, problematika školních knihoven, evidence a revize KF, legislativa. Vzhledem k aktuálním úkolům při řešení výkonu regionálních funkcí v knihovnách, bylo toto téma předmětem častých konzultací, informací a projednávání.

Připravena byla čtyři čísla časopisu DUHA, vydán sborník příspěvků z konference Informační gramotnost, průběžně byly expedovány v týdenních intervalech tematické řady Adresných informací z kultury a umění regionu. Byly zpracovány statistické výkazy a sumáře výsledků činnosti veřejných knihoven JMK za rok 2002 (7 okresů) včetně komentáře.

12. Oddělení hudební

V roce 2003 bylo do fondu hudebního oddělení MZK získáno 1 069 svazků (410 svazků hudebnin, 498 jednotek CD a 161 jednotek MC), zkatalogizováno bylo jmenně a věcně 1 010 titulů. Povinný výtisk činil 789 titulů. I přes pravidelnou urgenci vydavatelství byl přírůstek povinného výtisku podstatně nižší. V lednu se uskutečnilo v hudebním oddělení natáčení České televize Brno a byl proveden průzkum složení fondu, výpůjček a návštěvnosti na základě dotazníku pro jednání kompetentních orgánů s kolektivními správci autorských práv. Podklady z jednotlivých knihoven se tak staly základem nové smlouvy v rámci ČR o půjčování zvukových dokumentů, která je platná od ledna 2004. Pro prezenční půjčování zůstávají pravidla pro naši knihovnu stejná, změny jsou především v oblasti absenčního půjčování.

Po tříletém působení v nových prostorách na Solniční ulici byla ve spolupráci s revizním oddělením provedena revize fondu zvukových dokumentů.

Nárůst výpůjček notových materiálů (3 852 svazků) dokazuje, že je o fond hudebnin stále větší zájem. Nižší výpůjčky jsou u zvukových dokumentů (1 744), neboť čtenáři více využívají služeb ostatních knihoven v Brně, kde je možné půjčit zvukové dokumenty absenčně. Hudební oddělení navštívilo 1 838 čtenářů v půjčovně a 662 ve studovně.

Byl podán výzkumný projekt na rekatologizaci a zpřístupnění historických sbírek notového materiálu hudebního oddělení – rukopisy a staré tisky.

V oblasti popisu hudebnin a zvukových dokumentů byla nadále výborná spolupráce s oddělením jmenného a věcného popisu. Jako první z hudebních knihoven jsme začali vytvářet po konzultaci s oddělením věcného popisu metodu konspektu (pole 615). Ve věcném popisu došlo ke změně zápisu pole 608 (forma, žánr) u hudebnin i zvukových dokumentů. Oddělení převzalo v listopadu 2003 od oddělení automatizace zpracovávání novinek hudebnin, umístované na webové stránky MZK.

13. Oddělení zahraničních knihoven

Oddělení zahraničních knihoven (Rakouská knihovna, Německá knihovna a Anglická knihovna) zaznamenalo v roce 2003 další nárůst počtu návštěvníků a výpůjček (viz tabulka).

Zahraniční knihovny MZK

	2001	2002	2003
počet návštěvníků	10 358	29 773	45 761
výpůjčky mimo knihovnu	10 272	32 544	44 928

Anglická knihovna, která se stala součástí oddělení v roce 2002, se v průběhu roku 2003 v našich podmínkách velmi dobře etablovala. Díky rozšířené nabídce o anglickou literaturu, ale i četným vzdělávacím a kulturním akcím, které se v oddělení podařilo realizovat, došlo k dalšímu oživení provozu. Oddělení navštívilo 77 exkurzí, jejich účastníků bylo celkem 1 242.

Literatura je v oddělení doplňována vždy ve spolupráci s příslušnou partnerskou institucí (Rakouské kulturní fórum, Goethe-Institut a Britská rada) dle finančního limitu přiděleného těmito institucemi jednotlivým knihovnám. Při přípravě objednávek literatury spolupracují knihovny také s germanistickými a anglistickými pracovišti na Pedagogické a Filozofické fakultě Masarykovy Univerzity v Brně. V oddělení je přírůstek rovněž kompletně zpracováván, včetně adjustace.

V roce 2003 bylo v oddělení zahraničních knihoven realizováno 42 různých kulturních a vzdělávacích akcí a seminářů pro 775 účastníků:

- ~ Jürgen Serke, Beatrix Schiferer, Reinhard Jirgl – autorská čtení,
- ~ Hesse für junge Leute – scénické čtení textů Hermanna Hesseho,
- ~ Lange Nacht der kurzen Texte – jarní a podzimní literární akce s rakouskou a německou literaturou,
- ~ Obraz Němce v české kultuře a společnosti – cyklus přednášek a filmů u kávy a čaje,

- ~ vernisáže výstav: 6x6 obrázkových knih z Rakouska, ...aus dem hinteren Regalen, Bratři Grimmové,
- ~ Literaturkreis – cyklus seminářů k současné německy psané literatuře,
- ~ cyklus literárních seminářů pro učitele angličtiny,
- ~ cyklus metodických seminářů pro učitele angličtiny,
- ~ třídní celostátní seminář pro pracovníky Anglických knihoven a Britských center v ČR.

Anglická knihovna spolupracuje s Britskou radou v Brně na přípravě a realizaci jazykových cambridgeských zkoušek. Poskytuje veškerý studijní materiál potřebný pro přípravu k různým stupňům zkoušek z angličtiny, vzorové testy, informace o termínech, cenách, pro zájemce má k dispozici přihlášky.

Oddělení zahraničních knihoven je čtenářskou obcí velmi vyhledávané. Je patrné, že důležitost znalosti a studia cizích jazyků stále stoupá. Návštěvníky již nejsou hlavně studenti, stále častěji se v zahraničních knihovnách objevují zaměstnanci nejrůznějších firem a institucí, kteří stojí před nutností doplnit si znalosti především angličtiny a připravit se k absolvování některé z jazykových zkoušek.

14. Technické ústředí knihoven

Oddělení zajišťuje zásobování knihoven tiskopisy, pomůckami a základním knihovnickým nábytkem. I když jeho celkový roční obrat činí téměř 4,5 miliónu Kč, nejde o ekonomicky výdělečnou činnost. Zákazníkům – knihovnám všech typů, školám, knihkupectvím, muzeím a dalším institucím z celé České republiky, ale také soukromým osobám – nabízí přibližně 170 druhů zboží. Sortiment byl rozšířen o pět nových výrobků a aktualizovány byly některé tiskopisy v návaznosti na nové zákony a vyhlášky. Na základě individuálních požadavků oddělení zajistilo výrobu speciálních pomůcek zejména z plexiskla a také několika tiskopisů. Největší zájem projevíli zákazníci o fólii na balení knih, knižní vzpěry, různé druhy propagačních stojánků z plexiskla a dřevěné příruční poličky na CD. Z celkového prodeje bylo 95 % realizováno formou zásilkového prodeje na faktury (na základě písemných, faxových, e-mailových nebo telefonických objednávek). Počet vystavených faktur vzrostl v roce 2002 z 1 292 na 1 381 v roce 2003. Tento fakt se odrazil i v nárůstu expedovaných zásilek. Přímý prodej v hotovosti zůstal na úrovni roku 2002, zboží si zakoupilo 750 zákazníků.

K propagaci Technického ústředí knihoven přispěla zejména účast na několika celostátních akcích – již tradičně na mezinárodním knižním veletrhu Svět knihy v Praze (24.–27. 4. 2003) a na konferenci Knihovny současnosti v Seči (16.–17. 9. 2003), ale také na Veletrhu muzeí České republiky v Třebíči (29. 5. 2003) a na prvním ročníku národního knižního veletrhu Svět knihy v Brně (14.–16. 11. 2003), stejně tak na několika menších knihovnických akcích v rámci regionu. Katalogy zboží byly zasílány zájemcům, byly rozdávány při prezentaci na jednotlivých akcích. Letáky, seznamující s novými výrobky, byly vkládány do zásilek se zbožím také knihovnám zapojeným do projektu Česká knihovna. Katalog pomůcek byl v roce 2003 přepracován a rozšířen.

Moravská zemská knihovna – Technické ústředí knihoven byla pověřena již pátým rokem realizací projektu Ministerstva kultury ČR na podporu původní české literatury a obohacení fondů veřejných knihoven Česká knihovna. V roce 2003 se přihlásilo 676 knihoven, z toho 665 profesionálních veřejných a 11 vysokoškolských. Pro knihovny byl

zpracován anotovaný seznam 129 titulů původní české literární tvorby, které z nabídky 29 nakladatelství vybrala literární rada MK ČR.

Knihovnám byl dán finanční limit 2 100 Kč na základní objednávku a 500 Kč na tituly rezervní. V základní objednávce si knihovny objednaly 9 060 svazků za 1 390 000 Kč, které byly od července 2003 průběžně, po dodání z nakladatelství, rozesílány. Vzhledem k tomu, že nebyly dodány všechny objednané tituly, zpracovaly pracovnice TÚK objednávky z titulů, které si knihovny vybraly jako rezervní. Bylo osloveno 20 nakladatelství, která dodala 872 svazků z objednaných rezerv. Během roku bylo knihovnám zapojeným do projektu vystaveno 3 687 výdejek knih.

PŘÍLOHY

Plnění výkonových ukazatelů 2003

poř. č.	úkol	plán	plnění	%	z toho jednotlivé útvary
1	Stav knihovního fondu k 31. 12. 2003		3 739 923		
	1.1 Knihy a periodika		2 977 870		
	1.2 Ostatní dokumenty		762 053		
	1.2.1 rukopisy		2 154		
	1.2.2 mikrografické dokumenty		8 452		
	1.2.3 tištěné hudebniny		79 657		
	1.2.4 audiovizuální dokumenty		17 162		
	1.2.5 normy		177 020		
	1.2.6 patenty		385 412		
1.2.7 jiné		92 196			
2	Přírůstek knihovního fondu		40 618		5:8 426, 6:8 790, 8:21 133, 12:1 069, 13:1 200
	2.1 Knihy a periodika		29 016		5:7 347, 6:20, 8:20 687, 13:962
	2.1.1 povinný výtisk titulů		19 713		5:3 836, 8:15 088, 12:789
	2.2 Ostatní dokumenty		11 602		5:1 079, 6:8 770, 8:446, 12:1 069, 13:238
	2.2.1 rukopisy		0		
	2.2.2 mikrografické dokumenty		850		5:850

	2.2.3 kartografické dokumenty		163	8:163
	2.2.4 tištěné hudebniny		410	12:410
	2.2.5 audiovizuální dokumenty		921	8:28, 12:659, 13:234
	2.2.6 grafické dokumenty		0	
	2.2.7 elektronické dokumenty		488	5:229, 8:255
	2.2.8 normy		2 220	6:2 220
	2.2.9 patenty		1 550	6:1 550
	2.2.10 jiné		5 000	6:5 000
3	Úbytky knihovního fondu		21 942	6:21 378, 10:564
	3.1 Knihy a periodika		564	10:564
	3.2 Ostatní dokumenty		21 378	6:21 378
	3.2.1 rukopisy		0	
	3.2.2 mikrografické dokumenty		0	
	3.2.3 kartografické dokumenty		0	
	3.2.4 tištěné hudebniny		0	
	3.2.5 audiovizuální dokumenty		0	
	3.2.6 grafické dokumenty		0	
	3.2.7 elektronické dokumenty		0	
	3.2.8 normy		3 378	6:3 378
	3.2.9 patenty		0	
	3.2.10 jiné		18 000	6:18 000
4	Počet titulů docházejících periodik		4 359	5:4 298, 13:61
	4.1 ČR		3 685	5:3 685
	4.2 Zahraničí		674	5:613, 13:61

5	Počet zcatalogizovaných knihovních jednotek		39 398	5:8 426, 6:8 770, 7:1 326, 9A/B:19 807, 12:1 069
	5.1 Zpracování jmenné – děl (přírůstek)		24 971	5:5 068, 6:3 264, 9A:14 353, 12:1 010, 13:1 276
	5.2 Zpracování věcné – děl (přírůstek)		23 111	6:5 018, 9B:15 807, 12:1 010, 13:1 276
	5.2.1 z toho předmětové		18 093	9B:15 807, 12:1 010, 13:1 276
	5.2.2 z toho systematické		21 835	6:5 018, 9B:15 807, 12:1 010
6	Revize knihovních fondů		261 355	3.2:50 448, 10:210 907
7	Číselná revize		850 000	3:850 000
8	Počet adjustovaných svazků		42 514	3:31 368, 5:8 770, 12:1 069, 13:1 307
9	Vazba a knihařské opravy svazků		8 038	3:4 674, 5:3 158, 12:108, 13:98
10	Restaurování vzácných tisků		15	2:15
11	Počet registrovaných čtenářů		33 688	
12	Počet návštěvníků půjčovny		414 122	3:366 523, 12:1 838, 13:45 761
13	Počet návštěvníků studoven		522 266	3:521 604, 12:662
14	Počet žádaných děl		748 037	
	14.1 V knihovně		734 512	3:667 559, 6:14 410, 7:1 502, 12:6 113, 13:44 928

	14.1.1 z toho kladně vyřízených		608 929	3:542 463, 6:14 371, 7:1 502, 12:5 665, 13:44 928
	14.2 V rámci MVS		13 525	
	14.2.1 z toho kladně vyřízených		11 369	
15	Výpůjčky celkem		764 732	3:607 037, 4:500, 5:47 831, 6:14 371, 7:1 853, 12:5 670, 13:87 470
	15.1 Mimo knihovnu		599 885	3:542 463, 5:4 358, 6:4 284, 12:3 852, 13:44 928
	15.1.1 knihy a periodika		577 229	3:542 463, 5:4 358, 13:30 408
	15.1.1.1 z toho běžný ročník periodik		6 604	5:4 358, 13:2 246
	15.1.2 ostatní dokumenty		22 656	6:4 284, 12:3 852, 13:14 520
	15.2 Prezenční		164 847	3:64 574, 4:500, 5:43 473, 6:10 087, 7:1 853, 12:1 818, 13:42 542
	15.2.1 Knihy a periodika		145 869	3:64 387, 4:262, 5:41 406, 7:1 578, 13:38 236
	15.2.1.1 běžný ročník periodik		37 288	5:33 135, 13:4 153

	15.2.2 ostatní dokumenty		18 978	3:187, 4:238, 5:2 067, 6:10 087, 7:275, 12:1 818, 13:4 306
	15.2.2.1 grafické dokumenty		236	3:55, 7:181
	15.2.2.2 tištěné hudebniny		74	12:74
	15.2.2.3 jiné		18 668 18 849	3:132, 4:238, 5:2 067, 6:10 087, 7:94, 12:1 744, 13:4 306
16	Meziknihovní výpůjční služba		11 369	
	16.1 Půjčeno jiným knihovnám		6 086	
	16.1.1 vnitrostátně		5 803	
	16.1.1.1 knihy, periodika, rukopisy a hudebniny		4 159	
	16.1.1.2 kopie poskytnuté náhradou		1 644	
	16.1.1.3 ostatní dokumenty		0	
	16.1.2 mezinárodně		283	
	16.1.2.1 knihy, periodika, rukopisy a hudebniny		153	
	16.1.2.2 kopie poskytnuté náhradou		130	
	16.1.2.3 ostatní dokumenty		0	
	16.2 Půjčeno z jiných knihoven		5 283	
	16.2.1 vnitrostátně		1 517	
	16.2.1.1 knihy, periodika, rukopisy a hudebniny		612	
	16.2.1.2 kopie poskytnuté náhradou		904	

	16.2.1.3 ostatní dokumenty		1	
	16.2.2 mezinárodně		3 766	
	16.2.2.1 knihy, periodika, rukopisy a hudebniny		1 259	
	16.2.2.2 kopie poskytnuté náhradou		2 507	
	16.2.2.3 ostatní dokumenty		0	
17	17.1 Písemné informace		5 100	3:3 954, 4:128, 5:110, 6:133, 7:112, 11:460, 12:138, 13:65
	17.1.1 z toho rešerše		110	4:84, 6:7, 11:3, 13:16
18	Analytický popis článků		5 987	3:1 061, 4:4 926
19	Konzultace		765	4:154, 5:55, 6:91, 7:39, 11:150, 12:228, 13:48
20	Školení, semináře, aktivity apod.		119	4:39, 11:37, 12:1, 13:42
21	Počet titulů vydaných publikací		6	
22	Kolektivní akce pro veřejnost (exkurze)		152	3:45, 4:12, 7:9, 11:6, 12:3, 13:77
	22.1 Počet účastníků		2 556	3:885, 4:140, 7:96, 11:180, 12:13, 13:1 242
23	Počet výstav		47	6:3, 12:40, 13:4

Kalendárium významných událostí

Publikační činnost v roce 2003

Adresář knihoven ČR : 1. Krajské knihovny, vysokoškolské knihovny, odborné knihovny, knihovny zřizované okresy, městy a obcemi. 2. Kdo je kdo v knihovnictví ČR / Sest. Stanislava Bílková, Helena Kabátová, Michaela Shejbalová.

Brno, 2003. – 206 s.

ISBN 80-7051-153-2

Duha : informace o knihách a knihovnách z Moravy / ...

Brno, 2003. Roč. 17. 4 čísla.

ISSN 0862-1985

Informační gramotnost : sborník příspěvků z konference, konané 27. listopadu 2002 v Moravské zemské knihovně.

Brno, 2003. – 133, 36 s.

ISBN 80-7051-151-6

Moravská zemská knihovna : výroční zpráva 2002.

Brno, 2003. – 90 s.

ISBN 80-7051-149-4

Nemovitě kulturní památky jižní Moravy: soupis památek a literatury.

Sv. 14, Okres Žďár nad Sázavou / Zprac. Marie Ripperová, Petra Heerenová, Lenka Kalábová.

Brno, 2003. – 181 s.

(Bibliografie a prameny k vývoji Moravy sv. 45)

ISBN 80-7051-147-8

O životě a díle českých pedagogů: literatura z let 2001–2002 / Jana Purketová.

Brno, 2003. – 110 s.

ISBN 80-7051-154-0

Směrnice IFLA a UNESCO pro školní knihovny.

Praha, 2003. – 36 s.

ISBN 80-7051-152-4

Přehled a číslování útvarů MZK

1 Útvar ředitele MZK (odd.)	doc. PhDr. Jaromír Kubíček, CSc.
2 Odbor ekonomický (OE)	Ing. Vladimír Peichl
2.1 Odd. informační soustavy (OIS)	Ing. Daniela Karlíková
2.2 Odd. provozu a investic (OPI)	Ing. Vladimír Peichl
2.3 Odd. technických provozů (OTP)	Věra Fialová
3 Odbor služeb (OS)	Jana Shejbalová
3.1 Odd. absenčních služeb (OAS)	Jana Shejbalová
3.2 Odd. prezenčních služeb (OPS)	Michal Juda
3.3 Odd. meziknihovních služeb (MVS)	Mária Manoušková
3.4 Odd. knihovních fondů (OKF)	Dagmar Primová
4 Odbor automatizace a informací (OAI)	RNDr. Blanka Sapáková
4.1 Odd. automatizace (OA)	RNDr. Blanka Sapáková
4.2 Odd. bibliograficko-informační (OBI)	Mgr. Eva Buková
4.3 Odd. RETRO (RETRO)	Mgr. Marie Valešová
4.4 Odd. soub. katalogu čes. periodik (SKČP)	PhDr. Miroslava Vrbňáková
5 Odd. periodik (OP)	Mgr. Radka Chlupová
6 Odd. firemních a obchodních inf. (FOI)	PhDr. Martina Machátová
7 Odd. rukopisů a starých tisků (ST)	Mgr. Jitka Machová
8 Odd. doplňování fondů (ODF)	Mgr. Hana Rabušicová
9A Odd. jmenného popisu (OJZ)	Mgr. Eva Tauwinklová
9B Odd. věcného popisu (OVZ)	Mgr. Eliška Vrbová
10 Odd. revize fondů a databází (ORB)	PhDr. Věra Jelínková
11 Odd. knihovnictví (OK)	Mgr. Jana Nejezchlebová
12 Odd. hudební (OH)	PhDr. Štěpánka Studeníková
13 Odd. zahraničních knihoven (OZK)	PhDr. Darina Zanášková
14 Technické ústředí knihoven (TÚK)	Dana Perstická

Kontaktní údaje

Moravská zemská knihovna v Brně

Adresa: Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 111 (spojovatelka)
541 646 101 (sekretářka)
541 646 206 (půjčovna)
541 646 201 (informace)
Fax: 541 646 100
e-mail: mzk@mzk.cz
Internet: <http://www.mzk.cz>

Anglická knihovna, Německá knihovna, Rakouská knihovna

Adresa: Solniční 12, 602 00 Brno
Telefon: 542 210 157
Fax: 542 220 345
e-mail: zanas@mzk.cz

Hudební knihovna

Adresa: Solniční 12, 602 00 Brno
Telefon: 542 212 323
Fax: 542 220 345
e-mail: studen@mzk.cz

Technické ústředí knihoven

Adresa: Solniční 12, 602 00 Brno
Telefon: 542 220 345
Fax: 542 220 345
e-mail: tuk@mzk.cz

